

Dijkoraad

Bouwhistorische
Opname

Januari 2023

**Onnastraat 7,
Steenwijk**

Dijkoraad R.R.G. B.V.

Rodetorenplein 15, 8011 MJ Zwolle

Telefoon 088 - 411 2000
E-mail info@dijkoraad.nl
Homepage www.dijkoraad.nl
ING bank 66.62.978
IBAN NL20INGB0006662978
BIC INGBNL2A
KvK Zwolle 61760277
BTW ID nr. NL854476465B01

Vestigingen in Oldenzaal en Zwolle

Onnastraat 7, Steenwijk

Adres: Onnastraat 7, 8331 HL Steenwijk
Kadastraal bekend: gemeente Steenwijk , sectie M, nummer 5643
Bescherming: -
Eigenaar: Gemeente Steenwijkerland
Contactpersoon: -
Huidig gebruik: leegstaand
Projectnaam: Museum Steenwijk.
Opdrachtreferentie: O023

Djkoraad R.R.G. b.v. Bouwhistorische opname Onnastraat 7, Steenwijk

Adviseur: J. W. Ormel
Auteur: J. W. Ormel
Gecontroleerd: -
Datum uitgave: 6 januari 2023

Foto 2021

Inhoudsopgave

1	Inleiding	1
2	Samenvatting	3
3	Ontwikkelingsgeschiedenis	8
4	Beschrijvingen	19
5	Waardenstelling & aanbevelingen.....	26
6	Bronnen	32

BIJLAGEN

1 Inleiding

In dit rapport wordt de bouwhistorische opname behandeld die is uitgevoerd aan een leegstaand winkel/woonhuis aan de Onnastraat 7 in Steenwijk. Voor dit huis, de linker belending, het achtererf en drie aansluitende huizen aan de Markt worden plannen ontwikkeld om een nieuw regionaal museum te huisvesten. De ontwerper van de museumruimte heeft inmiddels de eerst vlekkenplannen gereed voor de inrichting van de museumgebouwen, waarin de route van de tentoonstelling en voorzieningen zijn aangegeven. De gemeenteraad heeft naar aanleiding van de eerste resultaten ingestemd met een verdieping van het onderzoek en het ontwerp. Adviesbureau Dijkoraad uit Zwolle heeft als partner in dit proces de benodigde kennis in huis opdracht gegeven om dit rapport aan te leveren.

Voor de opname van de gebouwen zijn afgelopen voorjaar diverse bezoeken aan de panden afgelegd. Op 16, 17 en 23 mei en 15 juni zijn met de beheersdienst van de gemeente Steenwijkerland afspraken gemaakt voor het openen en afsluiten van de gebouwen. De opname is uitgevoerd door Jacob Cazemier en Bart Kerkdijk, restauratiedeskundigen, die hun bevindingen in onderhoudsrapportages hebben verwoord. Het team is aangevuld met Willem Ormel, bouwhistoricus, die zijn bevindingen van de historische paragraaf in aparte rapportages heeft samengebracht.

Waar tijdens de inventarisatie nauwelijks onderzoek naar achtergronden van de objecten is gedaan, is dit in deze fase wel gebeurd. Gegevens met betrekking tot verbouwingen zijn aangetroffen in het bouwvergunningenarchief van de voormalige gemeente Steenwijk, dat beheerd wordt door de gemeente Steenwijkerland. Ook is de Kadaster Archiefviewer geraadpleegd voor het onderzoek naar de eigendomsverhoudingen en de veranderingen van de percelen. Doordat in het nabije verleden meerdere percelen (met bebouwing) zijn samengevoegd is niet altijd duidelijk welk object op het perceel het betreft. Verder zijn diverse beeldbanken, waaronder die van de Historische Vereniging Steenwijk, Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed en enkele specifieke webpagina's op internationale platforms, zoals Facebook en Pinterest geraadpleegd.

Dit rapport is opgesteld naar aanleiding van de uitgevoerde onderzoeken betreffende het huis. De eerste resultaten van de in de zomer van 2021 gedane bouwhistorische inventarisatie dienen als basis voor het vervolgonderzoek dat afgelopen voorjaar plaatsvond. In het rapport is de invloed van de belendingen opgenomen voor zover die in het onderzoek betrokken zijn. De stedenbouwkundige ontwikkeling van Steenwijk is de enige overlap voor alle onderzochte objecten binnen deze opdracht. Omdat er geen samenbindende ontwikkelingsgeschiedenis van de objecten is de hiervoor genoemde stedenbouwkundige ontwikkeling opgesteld als algemeen verhaal dat in elk rapport binnen deze opdracht wordt opgenomen. Naast deze stedenbouwkundige ontwikkeling bevat dit rapport een ontwikkelingsgeschiedenis, afgeleid uit de opgenomen sporen en de gegevens uit de diverse archiefonderzoeken, een beschrijving van de huidige toestand. In de samenvatting een verkorte weergave van de ontwikkelingsgeschiedenis van het huis aan de Onnastraat met dateringskaarten. In de conclusie de waardenstelling met waarderingskaarten en verdere aanbevelingen.

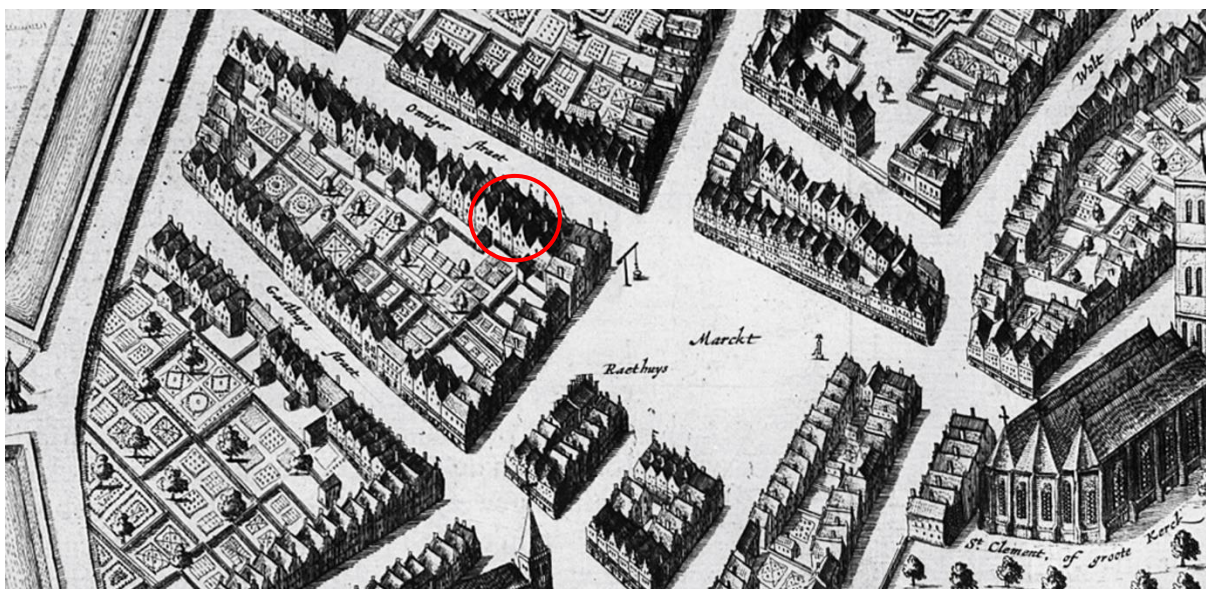
Voor de totstandkoming van dit rapport is door vele mensen hulp geboden. Mevr. H. Alberts die als projectleider van het nieuwe regionale museum voor de gemeente Steenwijkerland het project begeleidde, de medewerkers van de Historische Vereniging en het Stadsmuseum Steenwijk en de Werkgroep Archeologie Steenwijk voor hun aanvullende informatie over de geschiedenis van Steenwijk en het beeldmateriaal. Ook de collega's van Dijkoraad die met ondersteuning, raad en daad klaarstonden. Allen hartelijk dank.

Zwolle, 6 januari 2023

Ing. J.W. Ormel, Bouwhistoricus BNB

2 Samenvatting

Uit 16de en 17de-eeuwse kaarten blijkt dat langs de Onnastraat vrijwel aaneengesloten bebouwing aanwezig is op ondiepe percelen. De ondiepe percelen waren waarschijnlijk breder dan de huizen, waardoor er op inrit gelijkende erven langs de zij- en achterkant ontstonden. Deze huizen waren waarschijnlijk, gezien de nog aanwezige onderdelen en sporen van houtskeletten in de onderzochte huizen aan de Markt, opgebouwd zijn met een houtskelet. Van een dergelijk houtskelet zijn in het onderzochte huis geen sporen aangetroffen.

1: Uitsnede uit de kaart van Blaeu, gedateerd 1649, met centraal de Markt in Steenwijk. In de rode cirkel de locatie van het onderzochte huis.

Bron: Beeldbank Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE), nr. 203276

Ca. 1700

Waarschijnlijk werd achter het oorspronkelijke huis een achterhuis gebouwd, waaronder een kelder werd aangebracht. Het zichtbare metselwerk van kleine bakstenen en het gedrukte tongewelf wijzen op een mogelijke datering in de 17de of 18de eeuw. Van deze kelder die zich centraal tegen de linker zijgevel bevond is de linker helft nog aanwezig. De aanzethoogte en de vorm van het gewelf komen overeen met die van de overwelfde kelderruimte in Markt 64, die in die periode gedateerd kon worden.

Ca 1800

Daarna werd het huis waarschijnlijk rond 1800 verder naar achteren uitgebreid. Twee uit die periode aanwezige vensters zijn daarvan herplaatst in de achtergevel van het huidige huis. De entree van dit huis was waarschijnlijk aangebracht in de rechter zijgevel. Op de Kadastrale Minuut (1811-1832) is tegen deze gevel een klein gebouw geplaatst dat met een pad gescheiden is van het brede huis Onnastraat 9. Dit kleine gebouw blijkt onderdeel te zijn van het perceel waarop Onnastraat 9 is gebouwd. De plaats van deze entree wijst op een indeling met een dwarsgang met mogelijk aan het uiteinde een trappenhuis die ook toegang gaf tot de kelder. Mogelijk bevond de toegang zich langs de achterwand van de kelderruimte.

2: In de achtergevel aanwezig 6-ruits schuifvenster met verbrede middenroede.

1883

In 1883 werd het huis herbouwd en ingericht met een winkelruimte. Deze gebouwde structuur is nog gedeeltelijk aanwezig en zichtbaar op de eerste bouwlaag als gang met rechts daarnaast een diep vertrek. Onder dit huis werd een grote rechthoekige kelder aangebracht, waarbij de rechter helft van de kelder met de gewelfde beëindiging werd gesloopt. De linker zijmuur van de grote kelder ondersteunde de kruin van het gewelf van de kleine kelder. De in de tussenmuur aangetroffen dichtzetting die tot aan het plafond reikt zou vanwege de hoogte zijn te beschouwen als een trapopgang naar de tweede bouwlaag. Het aangetroffen spoor dat wijst op het bovenuiteinde van een trap in de zoldervloer is en zich op dezelfde afstand achter de voorgevel bevindt als de dichtgezette opening versterkt het beeld van een trappenhuis. Het achterste één bouwlaag hoge gedeelte lijkt volgens de kadastrale hulpkaarten gedeeltelijk vrij te staan van de achtergevel van het twee bouwlagen hoge gedeelte. In deze gang was waarschijnlijk de nieuwe toegang naar de kelder opgenomen, mogelijk zelfs via de oudste kelderruimte. Bij deze herbouw behoren ook de voorgevel en de aansluitende blinde linker zijgevel. De overige twee gevels zijn waarschijnlijk restanten van het afgebroken huis, die zijn gemaskeerd door pleisterwerk, waarin voegen werden getrokken in blokkenverband.

3: Foto rond 1900 waarop het onderzochte huis (met schoorsteen op het nokuiteinde) is afgebeeld.
Bron foto: Beeldbank gemeente Steenwijk, nr. 226-0082

1929

In 1929 werden de entree en de winkelruimte op de eerste bouwlaag gemoderniseerd, inclusief het gedeelte van de voorgevel op deze bouwlaag. In de openingen werden een deurkozijn en een pui aangebracht in expressieve vormen en detaillering met gebruik van glas in lood. De eerste vloerbalken achter de voorgevel werden vervangen door gekantrechte exemplaren, waarin een sparing ten behoeve van een vloerluik werd opgenomen. Zo bleef de kelder (nu via de winkel) nog vanaf de straat bereikbaar.

4: Verbouwing van de voorgevel (links) en het eerste balkvak, waarin een raveling is aangebracht (rechts).

Jaren '70 van de 20ste eeuw.

Aan het begin van de jaren '70 van de 20ste eeuw werd het huis gemoderniseerd; de winkel raakte buiten gebruik. Beide vertrekken naast de gang (waarschijnlijk nog wel gescheiden door de trap) werden gestuct met een zeer grove sierpleister. Ook de buitenzijde van het één bouwlaag hoge gedeelte werd voorzien van spachtelputz. De kelder werd ingericht als werkruimte voor creatieve doeleinden, waarbij de fundering van de stookplaats werd omgebouwd tot smidsvuur, waarboven een schouw van plaatijzer werd aangebracht om een historische werksfeer te bereiken. Het smidsvuur blijkt een op de fundering geplaatste emailleeroven te zijn. De historische werksfeer werd verder bereikt door de vervanging van het aanwezige enkel glas door geel gefigureerd glas dat in de buitendeuren en de bovenlichten van de deuropeningen werd aangebracht en in deur naar de keldertoegang die werd samengesteld in eikenhout. Tussen de deuropeningen in de voorgevel werd een betonnen console geplaatst met een schilddragende leeuw.

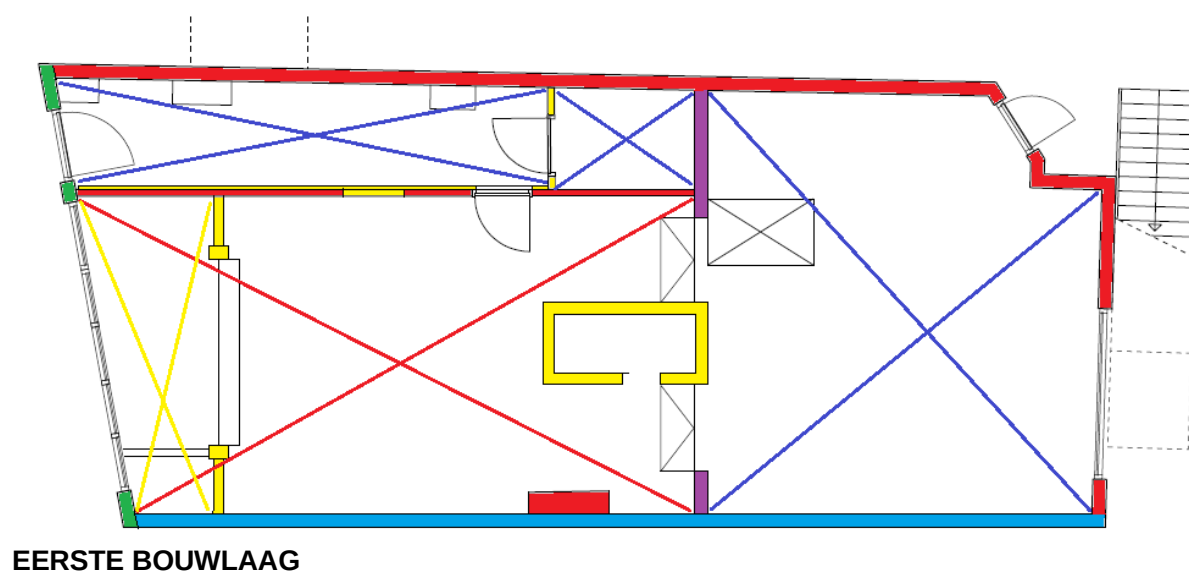
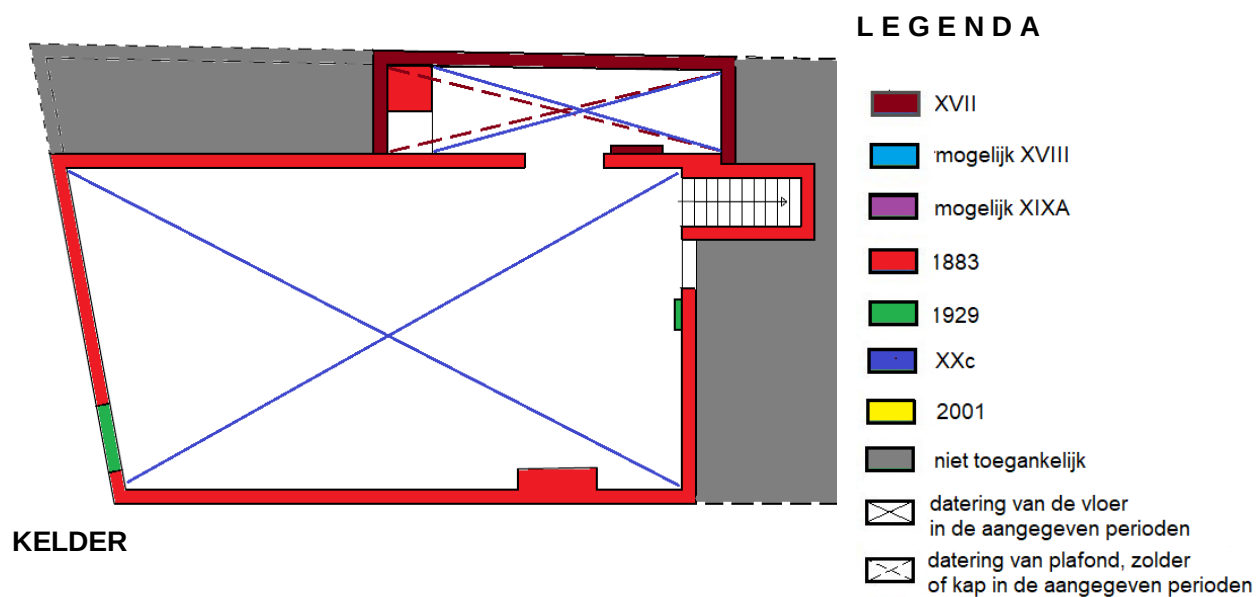
5: Links de schouw in de kelder, in het midden het geel getinte gefigureerde glas in de entree deur en rechts de schilddragende leeuw op een betonnen console.

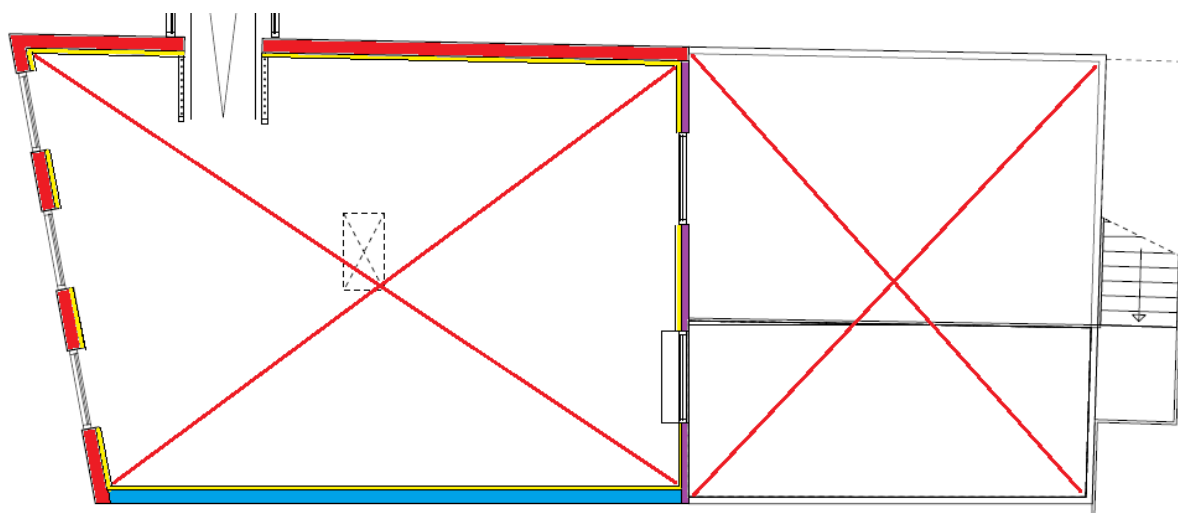
2001

In 2001 werd het huis onderdeel van het Kermismuseum, waarbij de eerste bouwlaag werd gescheiden van de bovenliggende bouwlaag en zolder. Op deze bouwlaag werd een minitheater ingebouwd dat een beeld gaf van het artiestenleven tussen de coulissen. De tweede bouwlaag werd met een luchtbrug toegankelijk gemaakt vanuit de tweede verdieping van het huis Onnastraat 3. Ook hier werd de trap verwijderd en vervangen door een vliezotrap. De beëindiging van de zolder werd geheel vernieuwd met een kapconstructie en een geïsoleerde dakplaat, waarin een dakvenster en een dakkapel werden aangebracht.

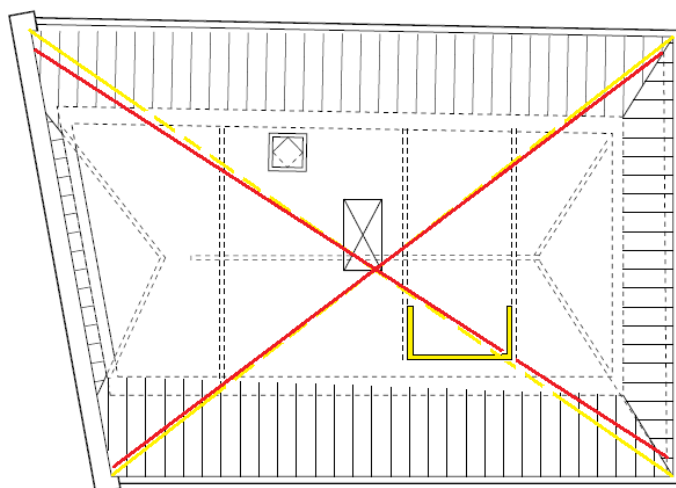
D A T E R I N G S K A A R T E N

Bron: Huls Architecten BV, werknummer 2881, blad OS 7.1 d.d. 27-07-2022

TWEEDE BOUWLAAG

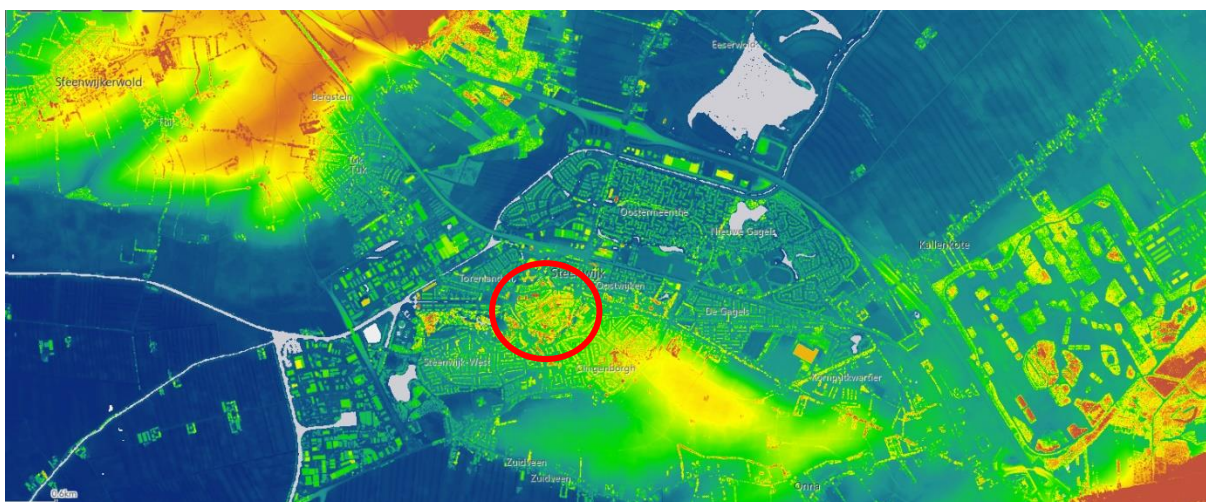

ZOLDER

3 Ontwikkelingsgeschiedenis

Natuurlijk landschap

Steenwijk is ontstaan op de noordelijke rand van een natuurlijke hoogte van dekzand die ontstaan is in de laatste ijstijd. Onder dit dekzand dat een door de wind gevormd systeem is ligt een laag keileem die in de voorlaatste ijstijd werd afgezet door het landijs dat geheel noordelijke Nederland bedekte. Nadat het landijs zich terugtrok bleven de uiteinden van het keileemplateau als verhogingen in het landschap achter. Andere uiteinden van keileemlaag zijn de (voormalige) eilanden Texel, Wieringen, Schokland en Urk. Dit landschap ving regenwater op dat zich verzamelde tot beken. Een van die beken de Steenwijker Aa stroomde langs de noordelijke rand dat het water vanaf de hoger gelegen gedeelten afvoerde naar het westelijker gelegen veengebied dat onder invloed van de Noordzee stond.

6: Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN) van de omgeving van Steenwijk met in de cirkel Steenwijk op rand van een dekzandrug te midden van de veengebieden.

Bron <https://ahn.arcgisonline.nl/ahnviewer/> AHN3 DSM Blauw / Groen / Oranje (dynamische opmaak).

Eerste bewoning

De noordelijke helling langs de Steenwijker Aa was een uitstekende locatie voor de eerste boeren om zich te vestigen. Het riviertje bood voldoende schoon water, langs de oevers was voldoende weiland waar vee werd gehouden en iets verder weg op de wat drogere hellingen werd akkerbouw bedreven. Van deze eerste bewoners zijn sporen in de omgeving van Steenwijk aangetroffen. Ook van de oudere jagende mensen zonder vaste woonplaats zijn sporen in de omgeving aangetroffen.

Ontwikkeling Steenwijk

Aan de voet van de noordwestelijke helling van het dekzandmassief ontstond een agrarische nederzetting. De concentrische vormen rondom de Clemenskerk op de 16de-eeuwse stadsplattegrond van Jacob van Deventer vormen een aanwijzing van de oorspronkelijke nederzetting in de nabijheid van het riviertje de Aa.

7: 16de-eeuwse kaart door Jacob van Deventer, waarop de ligging van Steenwijk zichtbaar is langs de noordelijke rand van de met dekzand afgedekte keileembult (geel). In de groene zone stroomt tussen de twee hoogten het riviertje de Aa. Aan de noordelijke rand van Steenwijk is de cirkelvormige oorsprong (rood) van de nederzetting of versterking zichtbaar.
Bron: <http://bdh-rd.bne.es/viewer.vm?id=0000015403>, p. 83.

Langs deze nederzetting ontstonden routes naar naburige nederzettingen aan de overzijde van het stroomdal van de Steenwijker Aa via de Woldstraat-Weemstraat en naar het zuiden via de Onnastraat. Op enige afstand langs deze nederzetting ontstond zelfs een handelsroute die vanuit Hindeloopen naar het oosten voerde. Deze route zou vanuit het noordwesten voeren via het tracé Gasthuislaan -Gasthuisstraat- Markt -Koningstraat-Scholestraat verder in oostelijke richting¹. Waarschijnlijk werd het oostelijke gedeelte van deze route met het aanbrengen van een middeleeuwse ommuring als onderdeel van het stadsrecht verplaatst naar de Oosterstraat. De route langs de westelijke zijde van de Markt werd als verbinding tussen beide routes het meest belangrijk en was waarschijnlijk het straatgedeelte waar de herbergen stonden. Stalhouderijen en wagenbergingen werden gesticht aan een parallel aan deze verbinding aangelegde achterstraat: de Kalverstraat. Deze ontwikkeling is zichtbaar op de door Jacob van Deventer getekende stadsplattegrond van Steenwijk die dateert uit het midden van de 16de eeuw. Bij de start van de kadastrale registratie in 1832 blijkt dit nog immer het geval.

¹: G.M. Laar, drs. H. Spreen, drs. J. Tiesnitsch, ing. J.D. van der Tuin (2009); Steenwijk, vestingstad, Een terugblik voor de toekomst; Historische Vereniging Steenwijk en Omstreken, Steenwijk, p. 53.

8: Detail van de 16de-eeuwse kaart met in de cirkel de oorspronkelijke nederzetting. Ten zuiden daarvan de Woldstraat-Weemstraat en haaks daarop de Kerkstraat-Onnastraat die de westelijke rand van de Markt vormt. Kruisend op deze as (gestippeld) de Gasthuisstraat-Markt-Koningstraat-Scholestraat en aansluitend op deze as de Oosterstraat die respectievelijk de zuidelijke en de noordelijke rand van de Markt vormen.

Na de kerstening van het gebied door missionarissen in de 8ste eeuw werd bij deze nederzetting een houten kerk gesticht. Door de kerstening kwam de nederzetting en omliggend gebied onder invloed van het bisdom Utrecht (Sticht). In de 11de eeuw kregen de bisschoppen wereldlijk gezag toegekend door de Rooms-Duitse keizer, waardoor zij als landsheer het bisdom konden besturen en militair verdedigen. Daarbij werden militaire operaties niet geschuwd om opstandige onderdanen in het gareel te krijgen, zoals de Slag bij Ane (1227) laat zien. De gunstige positie van de nederzetting Steenwijk ten opzichte van Friesland is waarschijnlijk de reden voor de bisschop om de nederzetting aan het einde van de 13de eeuw stadsrechten te verlenen en zo een militair steunpunt te verkrijgen tegen de Friezen. Tevens werd de kerk, gewijd aan Clemens, verheven tot kapittelkerk.

De gunstig gelegen stad Steenwijk gaat het economisch voor de wind tot aan het begin van de 16de eeuw. Door verschuivingen in politiek opzicht maken zowel de Gelderse hertogen als de Bourgondische aanspraak op het zelfstandige Friesland. De Friezen riepen de hulp in van Gelderse troepen tegen de Bourgondisch aanvalsdrijf. Op weg naar het noorden lag Steenwijk in de weg dat het zwaar te verduren kreeg en in 1523 werd ingenomen, geplunderd en gebrandschat.

9: Ingekleurde kaart van Joan Blaeu (1649); de onderzijde is noord.

Het stratenpatroon op de 17de-eeuwse kaart is niet veranderd ten opzichte van de 16de-eeuwse. De belangrijkste verandering is de stervormige verdedigingslinie die werd aangelegd in de 17de eeuw. De vesting was gebaat bij zo weinig mogelijk doorgangen, waardoor de middeleeuwse Onnapoort werd afgesloten. Langs de straten is op de 17de-eeuwse kaart aaneengesloten bebouwing aanwezig met een open binnenterrein dat is ingericht met (sier)tuinen. Het stratenpatroon vormt bouwblokken, waarlangs bebouwing werd geplaatst. In de na 1523 herbouwde stad was deze bebouwing waarschijnlijk nog niet aansluitend; de kaart laat gaten in de gevelwanden zien. De bebouwing raakte door de verdichting gesloten. Waarschijnlijk werd de oostelijke zijde in de Onnastraat vanwege de vanaf de Markt aanwezige diepe percelen de kleine bebouwing van zijerven voorzien. Deze ontwikkeling kan zich nog verder uitbreiden op de aanwezige achtererven. Gezien de vrij open achter terreinen zou dit mogelijk wijzen op een mogelijke stagnatie in de groei van het inwonertal in de 17de eeuw.

Van de bebouwing langs belangrijke straten en pleinen wordt aangenomen dat het beeld nauwkeuriger is dan van de straten daar omheen. Aan de Markt werden de huizen apart ingetekend als langshuis of als dwarshuis. Het aantal huizen komt niet overeen met het huidige aantal en is mogelijk een gevolg van samenvoegingen van huizen. Vanaf de aansluiting met de Onnastraat werden langs de zuidelijke zijde van de Markt drie langshuizen gevolgd door één dwarshuis en drie langshuizen ingetekend. Uitgaande van het feit dat de eerste drie huizen vanaf de Onnastraat gerekend overeenkomen de eerste drie huizen aan de Markt zou het aansluitend

dwarshuis de voorganger van het huis Markt 60 moeten zijn. De volgende drie langshuizen komen niet overeen met het huidige beeld van de huizen Markt 64 en 66 samen één vrijstaand gebouw vormen, geflankeerd door smalle stegen. Mogelijk behoort het rechter huis bij de rechter belending, waarmee dit een combinatie van een langshuis met een dwarshuis zou kunnen zijn. Op de Kadastrale Minuut (1811-1832) blijkt de omwalling van Steenwijk nog geheel aanwezig en blijken ook de binnenterreinen nog vrijwel onbebouwd te zijn. Op de samengevoegde percelen achter de bebouwing aan de Markt werd een dwars geplaatst volume aanwezig dat doorloopt achter het perceel van Markt 66. Dit volume dat een stadsboerderij blijkt te zijn was bereikbaar via het zij-erf tussen Onnastraat 3 en 7. Al na de Franse tijd kwam het besef dat de vestingen overbodig waren geworden door de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Het onderhoud aan deze structuren was kostbaar, maar konden alleen met toestemming van het Ministerie van Oorlog worden gesloopt. Nadat eerst alleen de poorten waren gesloopt volgde in 1870 het eerste gedeelte van de omwalling voor de Van der Kornputsingel en de uitbreidingen aan de westelijke zijde van de stad. Nadat de Vestingwet in 1874 werd aangenomen was deze toestemming niet meer nodig en kon Steenwijk ten behoeve van de infrastructuur en uitbreiding van de stad vrijelijke gedeelten van de wal slechten. De zuidelijke helft bleef intact, waarbij alleen ter hoogte van de Onnastraat een bres in de omwalling werd geslagen. Vanaf 2000 werden deze restanten gerenoveerd en op hoogte gebracht.

Bouw winkel woonhuis

Uit de verkaveling die op 17de-eeuwse kaart is afgebeeld blijkt het ondergeschikte belang van de Onnastraat. Langs de Oosterstraat en Gasthuisstraat en de verbinden de westelijke zijde van de Markt met de Kalverstraat als achterstraat zijn vooral diepe percelen aanwezig. Dit betekent dat in de haaks er op staande straten de percelen ondiep zijn en de bebouwing dus navenant kleiner is. Deze bebouwing bezat nauwelijks

10: Uitsnede uit de 16de-eeuwse kaart van Jacob van Deventer, waarop in de rode cirkel de locatie is aangegeven. Bron:

Bron: <http://bdh-rd.bne.es/viewer.vm?id=0000015403> , p.83.

achtererven, maar konden wel zijerven bezitten, zoals zichtbaar is in de bebouwing. Uitgaande van de oorspronkelijke opzet van een houten huis zou zich tussen dit huis en de belending Onnastraat 3 een osendrop bevinden die zich hier toont als inrit naar de achtererven van de huizen aan de Markt. Deze brede osendrop kan ook gezien worden als een smal zij-erf dat waarschijnlijk oorspronkelijk bij Onnastraat 3 behoorde. De aanwezige één bouwlaag hoge bebouwing links van Onnastraat 3 en rechts van Onnastraat 7 zouden oorspronkelijk ook als zij-erf kunnen hebben gefungeerd; deze bebouwing heeft dezelfde breedte als de inrit. Het eerste huis dat hier gestaan heeft had waarschijnlijk een middeleeuwse oorsprong en stond op een kavel met een zijerf en een ondiep achtererf.

Dit eerste huis was mogelijk nog opgebouwd met een houtskelet. Uit het onderzoek van de huizen aan de Markt blijkt dat in tenminste twee daarvan nog restanten van houtskeletten aanwezig zijn en legitimeert de aanname. Op basis van het minder belang van de straat zouden in de casco's aan de Onnastraat nog meer restanten van houtskeletten zijn te verwachten.

17de eeuw

Mogelijk werd tegen de achterzijde van het middeleeuwse huis een klein achterhuis gebouwd. Van dit achterhuis zijn sporen in de vorm van een halve kelder aangetroffen. Door de ligging van de kelder aan de achterzijde van het huis zou dit een uitbreiding van het oorspronkelijke huis met houtskelet kunnen betreffen. Deze kelder met huidige inwendig oppervlak van 4,2 x 1,1 m² bezat oorspronkelijk een inwendige breedte van ca. 2,5 meter en was beëindigd met een korfboogvormig tongewelf en blijkt qua grootte en vorm identiek aan de kelder onder het huis Markt 64 en kan vanwege deze reden in de 17de eeuw gedateerd worden. Het metselwerk met een baksteenformaat als de gevel van het huis Markt 60 dat gedateerd is in de tweede helft van de 17de eeuw versterkt deze datering.

11: Overwelfde kelderruimte. Links de ruimte in Onnastraat 7 met de overwelfing, ondersteund door de zijmuur (links) gezien naar de voorgevel. Rechts de ruimte met de volledige overwelfing in Markt 64 gezien naar de voorgevel.

Ca. 1800

Rond 1800 werd het huis verder naar achteren uitgebreid door de aankoop van percelen die oorspronkelijk bij bebouwing aan de Markt behoorde. De basis voor deze aanname zijn de twee in de achtergevel van het huidige twee bouwlagen hoge huisgedeelte aanwezige vensters die te dateren zijn in de periode rond 1800. Van deze vensters bezit de rechter nog de kenmerkende 6-ruits schuifraamindeling met een brede verticale brede middenroede en een extra naald op die roede.

12: Uitsnede uit de Kadastrale Minuut (1811-1832). Hierop is in rood het in 1832 nog aanwezige gedeelte van het huis en in paars het in 1883 herbouwde huis. In de rode cirkel de steeg over het belendende perceel.
Bron kaart: Beeldbank Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE), nr. MIN04047E01.

Dit huis, dat is afgebeeld op de Kadastrale Minuut (1811-1832), is veel dieper dan het huidige huis en staat op een veel dieper perceel. Het linker perceel blijkt dan ook bebouwd met een boerderij. Op die kaart is tegen de rechterzijde een klein bebouwd perceel aangegeven dat behoorde bij het belendende perceel maar gescheiden is van de overige op dat perceel aanwezige bebouwing met een steegje. Het steegje zou een recht van overpad aangeven tot een toegang naar het huis via de rechter zijgevel. Mogelijk was het afgeplate venster in deze gevel samen met de deuropening in een vensteras geplaatst en was de structuur van het huis voorzien van een dwarsgang. De huidige achtergevel zou op een tweede bouwlaag een binnenmuur zijn.

1883

Juist vanwege de wat ondergeschikte positie van de Onnastraat zouden hier nog langer dan aan de Markt houten huizen hebben gestaan. Dat sporen van een houtconstructie niet zijn aangetroffen is waarschijnlijk het gevolg van de herbouw in 1883. Voordat deze herbouw plaatsvond werd volgens de kadastrale registers in 1849 een uitbouw aan de achtergevel gesloopt, waardoor meer van de zijgevel van de linker belending zichtbaar werd.

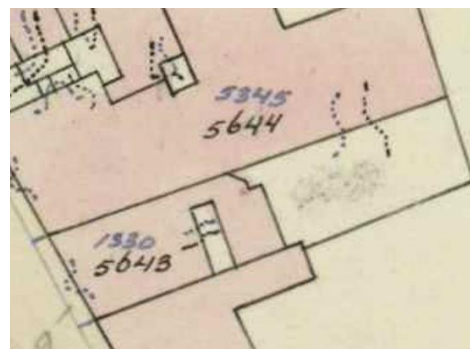

13: De Onnastraat gezien aar het zuiden waarop het tweede pand aan de linkerzijde het onderzochte huis is. Behalve de voorgevel op de eerste bouwlaag is er sinds die tijd weinig veranderd.

Bron: <http://www.podgrusza.eu/albums/steenwijk/> nr. 29

Aan het einde van de 19de eeuw ontstaat de huidige vorm van het huis dat werd opgetrokken in een baksteenformaat dat overeenkomt met het moderne waalformaat. Het aangebrachte voegwerk en de baksteen met de wat afgeronde hoeken geven aan dat het geen modern product is. Ook de smalle 6-ruits schuifvensters met kraalprofiel in de smalle dorpel- en stijlprofielen bevestigen dit. In de kadastrale registratie is de "herbouw" aangetekend in het jaar 1883. Deze herbouw is ingegeven door de verkoop van de aanwezige achtertuin en de bouw van een nieuw kleiner huis met achtererf. Behalve de rechterzijgevel en de binnenmuur die op de tweede bouwlaag ging fungeren als achtergevel werden alle gevels geheel opnieuw opgetrokken. De rechter zijgevel en de aansluitende achtergevel werden daarbij gepleisterd. De langs de vensters aanwezige dagkantbetimmeringen met ojieven die aansluiten op het pleisterwerk waarin ondiepe voegen zijn getrokken als blokkenverband bevestigen deze aanname. De linker zijgevel werd geheel blind uitgevoerd op het bestaande kelderlicht na.

De voorgevel werd waarschijnlijk op de eerste bouwlaag voorzien van een deuropening en een winkelpui met centraal geplaatste deuropening, beide omlijst met een hoofdgestellijst op pilasters. De deuropening was waarschijnlijk voorzien van een bovenlicht en een (rijk) geprofileerde paneeldeur met een loket achter een gietijzeren rooster. Dit deurrooster is aangetroffen in de kleine kelder. Onder de rechter etalageruit is een kelderkoekoek aanwezig die

14: Uitsnede uit de hulpkaart dienstjaar 1960, waarop de huidige bebouwingzone de smalle open plaats is aangegeven. Bron Kadaster Archiefviewer, nr. HK_SWK01_E_802

de kelder ook vanaf de straat bereikbaar maakt. Op de tweede bouwlaag werden drie vensters op de positie van de huidige vensters op de tweede bouwlaag. Deze oorspronkelijke 6-ruits vensters waren voorzien van persiënnes. Deze indeling is zichtbaar op een uit ca. 1900 daterende foto, zie afbeelding 9.

15: Links het aangetroffen deurrooster, in het midden de kelderruimte langs de rechter zijmuur en rechts de aangetroffen haardplaat.

De aanwezige kelder werd vergroot met een tweede ruimte, waarbij de bestaande kelder in de lengte werd gehalveerd. De rechterzijwand van de nieuwe kelder werd onder de bestaande fundering geplaatst. Het huis kreeg een vanaf de Onnastraat toegankelijke structuur met een zijgang, waarnaast een winkelruimte en een kamer. Waarschijnlijk werd in de teruggevonden dichtzetting van de gang naar de kamer de trap naar de tweede bouwlaag geplaatst, waardoor opnieuw een dwars geplaatste structuur werd gecreëerd. Achter de trap ontstond een tweede vertrek dat een stookplaats bezat en waarvan de schoorsteenmantel (zonder vuurmond) nog aanwezig is. De in de kelder aangetroffen haardplaat met een scherpe afbeelding van een bloemenslinger dateert waarschijnlijk uit deze bouwfase. Boven de trap naar de tweede bouwlaag werd de trap naar de zolder geprojecteerd. De afdruk van de achterste boom is zichtbaar in de sparing van de zoldervloer, waarin een vliezotrap werd geplaatst. De trapsparring blijkt gedeeltelijk te zijn dichtgelegd. Volgens de bijbehorende hulpkaart werd achter het huis een klein achterhuis gebouwd dat langs de linker erfgrens verbonden werd met het woonhuis. In de ontstane diepe nis werd waarschijnlijk de nieuwe keldertoegang geplaatst via de bestaande kelder naar de nieuwe ruimte.

1929

In de periode tussen 1920 en 1930 werd het huis verbouwd, waarbij de winkelruimte werd gemoderniseerd. Het gevelgedeelte ter hoogte van de eerste bouwlaag werd vernieuwd met metselwerk van grauw-gele bakstenen, waarin de entree en de winkelpui werden geplaatst. De datering die afleesbaar is aan de expressieve wijze waarop het gevelgedeelte is behandeld komt overeen met de registratie in het kadaster die in 1929 “vernieuwing” aangeeft. Bij deze vernieuwing werd ook het aansluitende gedeelte van de vloer vernieuwd met een centraal daarin geplaatst vloerluik. Dit vloerluik vervangt de koekoek onder de trechter vensteras in de voorgevel en is nog zichtbaar in de voorwand van de kelder. Enkele opleggingen in de kelder werden vernieuwd, waaronder die in de fundering van de stookplaats erboven met een houten portaal.

16: voorgevel op de eerste bouwlaag. Links een overzicht en rechts een detail van de bovenlichten.

1974

Het huis dat vanaf 1881 in het bezit was van verschillende generaties uit de familie Woldberg werd in 1959 verkocht en in 1973 nogmaals. De nieuwe eigenaar, dhr. Gantzert laat het huis wat moderniseren en past voor verschillende glasdeuren geel getint gefigureerd glas toe. Dit glas is aangetroffen in de entreedeuken aan de buitenzijde, en in de deur naar de kelder. Het houten portaal werd de basis voor een decorstuk dat het uiterlijk kreeg van een smidsvuur. Op de kalkzandstenen fundering daarvan zou volgens informatie een (emailleer)oven hebben gestaan. Waarschijnlijk monteerde deze eigenaar ook de betonnen console met daarop een schild-dragende leeuw op de muurdam tussen de entrees in de voorgevel. In 1983 werd het pand eigendom van de gemeente Steenwijk die het verhuurde aan het Kermismuseum.

2001

17: Links het tot vluchtdeur veranderd venster in de achtergevel, in het midden de luchtbrug tussen Onnastraat 7 en 3 en rechts de geheel vernieuwede zolderruimte.

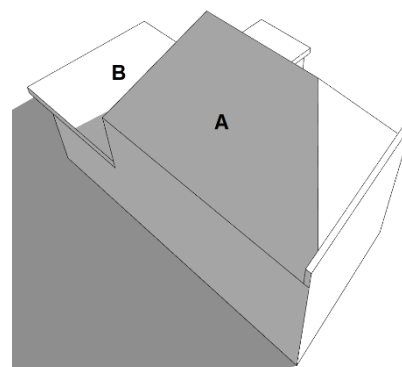
In 2001 werd het pand Onnastraat 7 gekoppeld met Onnastraat 3 via een luchtbrug als uitbreiding van de tentoonstellingsruimte in Onnastraat 3. Daarbij werd het bestaande trappenhuis verwijderd en moest een tweede vluchtweg worden aangelegd. Deze vluchtdeur werd aangebracht in één van de vensters in de achtergevel naar het platte dak om van daaruit met een stalen trap het maaiveld te bereiken. De oorspronkelijke vensterindelingen de borstwering werden verwijderd ten gunste van de inbouw van een deur met bovenlicht. De stijl profielen werden verlengd tot op dakniveau. De aanwezige vensters op de tweede bouwlaag

werden afgeplaat en de trappsparing in de vloer werd dicht gelegd. Van deze verbouwing is een vergunning aangetroffen in het bouwvergunningenarchief van de gemeente Steenwijk. Van de op deze tekening aangegeven veranderingen is alleen de vaste trap naar de zolder niet uitgevoerd.

4 Beschrijvingen

Gevels

Het huis staat in de oostelijke gevelwand van de Onnastraat ter plaatse van een opening in die gevelwand die leidt naar een achter de huizen aan de markt aanwezig binnenterrein. Daardoor zijn alle gevels vrijwel geheel zichtbaar. Alleen van de rechter zijgevel is door de aansluitende bebouwing allen het bovenste gedeelte zichtbaar.

Voorgevel

Deze aan de Onnastraat staande gevel is vanaf het maaiveld tot aan de hoofdgestellijst gemetseld in kruisverband. Tot aan de tweede bouwlaag is een grauw-gele baksteen aanwezig met een formaat van 20-20,5 x 9,5-10 x 4,9-5,1 cm en een 10 lagenmaat van 62 cm. Dit metselwerk is terugliggend gevoegd met een mortel op cementbasis. Dit metselwerk is beëindigd met een getimmerde kroonlijst die tussen twee hardstenen elementen is aangebracht en de scheiding vormt met het daarboven aanwezige metselwerk in rode baksteen. Van het daarboven aanwezige metselwerk tot aan de hoofdgestellijst, waarin zich de bakgoot bevindt, kon geen baksteenformaat worden. Het voegwerk is gesneden uitgevoerd met een mortel op kalkbasis. Boven de hoofdgestellijst is het dakschild aanwezig dat bedekt is met gesmoorde Opnieuw verbeterde Hollandse (OVH) pannen. In het onderste gedeelte van de gevel bevinden twee openingen die eindigen onder de kroonlijst.

18: Voorgevel aan de Onnastraat. Links een overzicht, in het midden de entree met de expressieve horizontale en verticale belijning en rechts een 6-ruits venster met in de stijlen de duimen.

De linker opening is een deurkozijn met een verbrede tussendorpel en een 3-ruits bovenlicht met alleen horizontale roeden. Onder de tussendorpel is een 2-ruits glasdeur aangebracht, waarvan de onderzijde in hoogte verschilt. De verticale roede met de aansluitende horizontale regels zijn op het deurvlak aangebracht. In de glasopeningen is geel getint enkel gefigureerd glas

aangebracht dat waarschijnlijk dateert uit het derde kwart van de 20ste eeuw. Deze kenmerkende verdeling is ook aanwezig in de tweede opening waarin een pui is geplaatst. Naast de deuropening is een breed zijlicht op een lage gemetselde borstwering aangebracht. Het metselwerk sluit aan op het hierboven genoemde gevelmetselwerk. Het brede zijlicht bezit vier bovenlichten die van elkaar gescheiden zijn door de verbrede tussendorpel. In de bovenlichten boven het zijlicht zijn twee horizontale roeden aangebracht. In de openingen is glas in lood in een rechthoekige patroon aangebracht met glaslatten; dit patroon van het doorzichtige en geëmailleerde glas heeft een sterk horizontale belijning. De detaillering van de kozijnprofielen met verschillende breedte, het gebruik van glaslatten, de sterk horizontale belijning in de bovenlichten en de verticale in de deuren en het gebruik van een eenvoudige glas in lood patroon dit met verschillende glassoorten is ingevuld wijzen op een expressieve architectuur die vanaf de jaren '20 van de 20ste eeuw opkomt. Mogelijk is hier de invloed van ontwerper en architect Hildo Krop zichtbaar die voor de Eerste Steenwijker Kunst Aardewerk Fabriek vele ontwerpen maakte die daar uitgevoerd werden. Op de muurdam tussen beide deuropeningen is een beeld van een schild-dragende leeuw aangebracht op een console. De in beton uitgevoerde console is met keilbouten in het metselwerk verankerd dateert uit het derde kwart van de 20ste eeuw. Het op de console aanwezige beeld is waarschijnlijk een prefab element, waarvan het diagonaal ingedeelde schild de kleuren blauw en groen bevat.

19: Schilddragende leeuw op een betonnen console.

In het metselwerk boven de kroonlijst zijn drie openingen aanwezig met een iets getoogde beëindiging die uitgevoerd is als anderhalf steens hoge strekse boog. In de openingen zijn 6-ruits schuifvensters geplaatst op een over het gevelmetselwerk doorgaande gepleisterde waterlijst. In de stijlen van deze vensters zijn elk twee duimen aanwezige die wijzen op de aanwezigheid van luiken of persiënnes. De vorm van de vensters met de iets getoogde bovenzijde wijzen op een ouder ontstaan en dus op hergebruik in deze gevel.

Rechter zijgevel

Van deze geheel gemetselde gevel is alleen het bovenste, boven de belending uitstekende, gedeelte zichtbaar. Dit gevelgedeelte is tot aan de getimmerde bakgoot op klossen geheel gepleisterd en voorzien van een voegenpatroon in blokkenverband. Alleen een rand steens dik metselwerk is zichtbaar op de aansluiting met de voorgevel. In de gevel is waarschijnlijk één opening aanwezig, waarvan door de beplating verder geen gegevens zichtbaar zijn. Het dakschild boven de getimmerde bakgoot is bedekt met gesmoorde Opnieuw verbeterde Hollandse (OVH) pannen. In dit dakschild is centraal een dakkapel geplaatst met een platte afdekking die vanaf de buitenzijde nauwelijks zichtbaar is. In de zolderruimte is de dakkapel zichtbaar met een enkellichts kozijn en twee enkelruits naar buiten draaiende ramen. De ramen zijn voorzien van isolerende beglazing waarin het jaartal 2001 is aangebracht.

Linker zijgevel

Deze gevel is vanaf het maaiveld tot aan de getimmerde bakgoot op klossen geheel gemetseld in kruisverband van bakstenen met een formaat van 22-22,5 x 10,5-11 x 5- 5,2 cm. Het voegwerk is

gesneden uitgevoerd met een mortel op kalkbasis. In de gevel is één opening aanwezig waarop een luchtbrug aansluit vanuit het huis aan de Onnastraat 3. De luchtbrug is een getimmerde vloerconstructie, waarop glaspuien met een in zink beleed roevendak is aangebracht. De puien zijn voorzien van isolerende beglazing waarin het jaartal 2001 is aangebracht. Op ca. 2 meter hoogte zijn in het metselwerk dichtzettingen zichtbaar met een afmeting van ca. 5 x 5 cm die een h.o.h.-afstand bezitten van gemiddeld 1,55 meter. Mogelijk betreffen het verwijderde verankeringen. Nabij de hoek van de achtergevel is op het maaiveld een thermisch verzinkte gezette stalen plaat aanwezig die een opening in de fundering afdekt dat waarschijnlijk een kelderlicht betreft.

Deze gevel is bij de aansluiting op de achtergevel lager doorgezet en sluit aan met een boeiboord op een plat dak; de gevel is afgewerkt met spachtelputz. Nabij de aansluiting van de achtergevel is één opening aanwezig, waarin een enkelvoudig kozijn is geplaatst. In dit kozijn is een moderne meerruits glasdeur met borstweringspaneel aangebracht. In de openingen is geel getint enkel gefigureerd glas aangebracht dat waarschijnlijk dateert uit het derde kwart van de 20ste eeuw. Het dakschild is bedekt is met gesmoorde Opnieuw verbeterde Hollandse (OVH) pannen. In dit dakschild is één dakvenster aanwezig geplaatst.

Achtergevel

Deze gevel is opgebouwd in twee gedeelten. Het onderste gedeelte dat aansluit tegen het platte dak is gepleisterd met spachtelputz. In deze gevel is een opening aanwezig, waarin een enkelvoudige kozijn met isolerende beglazing is geplaatst. Het bovenste gedeelte is vanaf het platte dak tot aan de getimmerde bakgoot op klossen geheel gepleisterd en voorzien van een voegenpatroon in blokkenverband. Alleen een rand steens dik metselwerk is zichtbaar op de aansluiting met linker zijgevel. Het dakschild boven de getimmerde bakgoot is bedekt met gesmoorde Opnieuw verbeterde Hollandse (OVH) pannen.

20: Achtergevel vanaf het binnenterrein. Links een overzicht, in het midden het tot deur met bovenlicht verbouwde venster en rechts het 6-ruits venster met verbrede middenroede.

In de gevel zijn twee openingen aanwezig met een identieke breedte. De linker opening is uitgevoerd als deuropening met een bovenlicht gescheiden door een tussendorpel met moderne afmetingen en profileringen. In dit kozijn is een 4-ruitsdeur met borstweringspaneel aangebracht dat gezien het dunne schilderwerk is samengesteld uit meranti. Ook zijn de kozijnstijlen in hetzelfde profiel en afmetingen verlengd tot op de dakvloer. Het oorspronkelijke kozijn was dat

van een venster en is veranderd tot deuropening voor een vluchtroute. In de rechter opening is een 6-ruits schuifvenster geplaatst op een gepleisterde lekdorpel. De ramen met de brede middenroede, waarop een extra profiel is gemonteerd en de profileringen aan de binnen zijnde wijzen op een datering van dit venster rond 1800. Mogelijk was in de linker opening een identiek venster geplaatst. De overeenkomstige breedte en aanwezige profileringen wijzen daarop.

Binnenruimte

Kelder

In het gedeelte onder het platte dak bevindt zich een vloerluik dat de kelder onder het twee bouwlagen hoge gedeelte toegankelijk maakt. Onder dit luik bevindt zich een open rechte steektrap die twee rechthoekige ruimten toegankelijk maken. De eerste ruimte is geheel gemetseld van verschillende baksteensoorten en is beëindigd met een enkelvoudige balklaag uit vierkant beslagen rondhout met een afmeting van 22 x 22 cm, waarop een beschot van delen met een werkende breedte tussen de 23 en 29 cm. De voorste twee balken zijn gekantrecht met een afmeting van 8 x 23 cm. Tussen deze balken is een raveling aangebracht met een maat van 0,9 x 1,4 meter. Gezien het afwijkende balkhout is dit vloergedeelte net achter de voorgevel waarschijnlijk gelijktijdig met het veranderen van de voorgevel aangebracht. De linker zijmuur is gemetseld in kruisverband en lijkt ter hoogte van de balkopleggingen onder de fundering van de oorspronkelijke zijmuur te zijn geplaatst. De penanten tegen deze gevel ondersteunen de balkopleggingen extra en zijn achteraf aangebracht. Nabij de aansluiting van de achterwand is een verdikking in de wand aanwezig. Voor de verdikking is metselwerk in kalkzandsteen aanwezig en een omlijsting van balkhout (8 x 23 cm), die de oplegging van een plafondbalk opvangt. Boven het metselwerk in kalkzandsteen is een plaatijzeren kap aanwezig die de indruk van een smidsvuur moet wekken. Uit informatie blijkt dat hier een emailleeroven heeft gestaan.

21: Kelder. Links de toegang met een rechte steektrap, in het midden de balken langs de voorgevel van gekantrecht hout en op de achtergrond beslagen rondhout en rechts de voorde fundering van de stookplaats (op de eerste bouwlaag) aangebrachte schouw.

De achterwand is geheel gepleisterd en is met een penant ingedeeld in twee vlakken. In het linker vlak zijn twee rondboogopeningen aanwezig, waarvan de rechter een hoge borstwering bezit. Gezien de nette ontleistering van de borstwering was het waarschijnlijk de bedoeling deze opening te vergroten. In de linker is een 8-ruits eikenhouten deur aangebracht, waarvan de roeden op het deurvlak zijn gemonteerd. In de openingen is geel getint enkel gefigureerd glas aangebracht dat waarschijnlijk dateert uit het derde kwart van de 20ste eeuw. De rechter zijwand is gemetseld in kruisverband van bakstenen met een formaat van 21,5-22 x 10,5-11 x 4,8-5 cm met platvol voegwerk. De plafondbalken zijn in deze muur opgelegd met eenvoudige consoles. In de muur is een opening aanwezig met een segmentboogvormige steens hoge rollaag. De doorgang maakt een veel kleinere kelderruimte bereikbaar die overkluisd is met een half gedrukt

tongewelf. In de linker zijwand is een veel kleiner baksteenformaat, waarvan ondanks de beperkte zichtbaarheid een afmeting van 19,5 x 10 x 4,5 cm kon worden opgenomen. Centraal op de aanzet van het gewelf is een dwars gewelf geplaatst; in dit verhoogde gedeelte van de zijmuur is onder de kruin een opening aanwezig, waarvan de afdekking aan de buitenzijde in het plint zichtbaar was. Deze kelder zou het restant zijn van een kelder die twee keer zo breed was en waarvan de kruin werd ondersteund door de gemetselde muur met doorgang. Deze kelder dateert gezien het kleinere baksteenformaat uit een andere bouwphase dan de eerste kelderruimte.

22: Kelderruimte met gewelf. Links een overzicht naar de voorgevel, in het midden entree en rechts twee losse vondsten: een haardplaat en een deurrooster.

Eerste bouwlaag

Deze bouwlaag is ingedeeld met een dragende muur tussen het twee bouwlagen hoge gedeelte en het één bouwlaag hoge gedeelte. In deze muur is een brede opening aanwezig met een pui, waarin twee openingen met dubbele deuren zijn aangebracht. Naast het vertrek in het twee bouwlagen hoge gedeelte is een gang aanwezig. De gang is geheel afgewerkt met op de vloer geglazuurde plavuizen (afm. 20 x 20 cm) gelegd in tegelverband en afgewerkt met dikke platvolle voegen met een cementmortel. De rechter zijwand is voorzien van gipsplaten; ook het plafond dat verlaagd is aangebracht is bekleed met gipsplaten. Tegen de linker zijwand is een wandvullende vitrinekast opgesteld. Aan de voorzijde van de gang is de gelakte binnenzijde van de buitendeur zichtbaar.

23: Eerste bouwlaag. Links een overzicht naar de straat met de inrichting als theaterzaal en rechts een schoorsteenmantel verborgen in de wandopbouw van de theaterzaal.

Via een meerruits glasdeur met vier borstweringpanelen deur in de zijwand is de naast de gang aanwezige ruimte bereikbaar die als theaterzaal is ingericht. De vloer is voorzien van tapijt, de wanden zijn gestuct met een grove sierpleister en het plafond is voorzien van gipsplaten. In deze ruimte zijn op regelmatige afstanden wandpilaren geplaatst die de ruimte verdelen in vier traveeën met een podiumnis aan de voorzijde. Centraal in de pui tussen de dubbele deuren is een loket voor de kassier ingericht die de kaartjes voor de voorstelling verkocht. Deze inrichting is als geheel ingebracht in een niet ingedeelde ruimte en verbergt sporen van een oudere indeling. In de rechter zijwand is een verdikking aanwezig die correspondeert met de aangetroffen verdikking in de kelder en zou waarschijnlijk een stookplaats verbergen. Een gedeelte van de linker zijwand is afgeplaat met gipsplaten ter breedte van een deur. Deze opening is door de voorzetwand aan de zijde van de gang niet zichtbaar. Omdat de platen doorlopen tot aan het plafond heeft het mogelijk gefunctioneerd als doorgang met de oorspronkelijke trap naar de tweede bouwlaag. De trap verdeelde dan de ruimte op de eerste bouwlaag in twee even brede kleinere vertrekken indeelde.

Het niet ingedeelde vertrek in het één bouwlaag hoge gedeelte is voorzien van tapijt op de vloer, tegen de wanden zijn aaneengesloten plafondhoge vitrinekasten geplaatst. In het plafond is een enkelvoudige balklaag, waarvan de onderhoeken zijn geprofileerd met een ojief. Onder deze balken is een bespanning van jute aangebracht. Op de balken in een beschot aangebracht smalle delen die een vervanging van het oorspronkelijke beschot aangeven. In dit casco moet een trap naar de tweede bouwlaag leiden, waarvan verder geen sporen zijn aangetroffen.

Tweede bouwlaag

Deze bouwlaag is niet ingedeeld en alleen toegankelijk van het huis Onnastraat 3 via een luchtbrug waarin zich twee stel enkelruits doordraaiende tochtdeuren bevinden. Het stel aan de zijde van het onderzochte pand is permanent geopend vanwege de aanleg van een hellingbaan. De vloer in de ruimte op de tweede bouwlaag is voorzien van een tapijt, de wanden, voorzien van voorzetwanden, en het plafond zijn bekleed met gipsplaten. In de wand aan de voorzijde zijn door de aanwezige aftimmeringen

Figuur 24: inrichting tweede bouwlaag naar de Onnastraat. Achter de in primaire kleuren uitgevoerde vlakken bevinden zich de vensters in de voorgevel.

de plaats van de drie vensters in de voorgevel zichtbaar. De vloer ligt ca. 40 cm lager dan het buiten aanwezige niveau van de dakvloer. Ondanks dat zich onder deze dakvloer een flinke isolatielaag bevindt liggen de balklagen van de vloer van de tweede bouwlaag en die van de dakvloer niet op hetzelfde niveau. Dit feit is een aanwijzing voor een andere opzet van het achterst gedeelte met eigen vloerniveaus.

Zolder

De zolderruimte is met een vliezo luik toegankelijk; deze sparing blijkt te zijn aangebracht in de sparing ten behoeve van de zoldertrap. In de dagkant is de afdruk van één van de bomen zichtbaar. Het vloerbeschoot is samengesteld uit delen met een werkende breedte tussen 22 en 28 cm. Dit vloerbeschoot met een dikte van 2,8 cm wordt ondersteund door een enkelvoudige balklaag met een hoogte van 19,5 cm; de balken zijn aan de onderzijde voorzien van een profiel. Op de vloer is een kapconstructie geplaatst opgebouwd uit vier spanten die zijn samengesteld uit benen (7 x 19 cm), dubbele haanhouten (2,8 x 19 cm) en multiplex spijkerplaten, gordingen (7 x 19 cm) en hoekkeperbalken (7 x 17cm). Deze constructie is met thermisch verzinkte hoekgrip ankers en draadnagels geheel aan elkaar bevestigd. Over deze constructie is een geïsoleerde dakplaat aangebracht. Gezien het jaartal dat in het isolatieglas van de dakkapel is aangetroffen zou deze gehele constructie met geïsoleerd beschoot en de dakbedekking dateren uit 2001.

Figuur 25: Overzicht van de zolder naar de achtergevel toe met de moderne kapconstructie en geïsoleerde dakplaten.

5 Waardenstelling & aanbevelingen

Waardenstelling

Als uitgangspunt voor de contextuele waardenstelling zijn de Richtlijnen voor Bouwhistorisch Onderzoek 2009 (opgesteld door onder andere de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed) gebruikt. In de waardenstelling wordt het object beschouwd op verschillende niveaus. Het eerste niveau is de externe of contextuele waardenstelling, waarin het pand beschouwd wordt op cultuurhistorische aspecten. In deze waardenstelling wordt gerefereerd aan de aspecten algemeen historische waarden, stedenbouwkundige waarden, architectuurhistorische waarden, bouwhistorische waarden en waarden vanuit het gebruik. Deze waarden worden vergeleken met de waarden zoals die zijn vermeld in een redengevende omschrijving van het monument, situering in een beschermd stadsgezicht, etc. In deze waardenstelling wordt het bouwwerk of de structuur als geheel en de (voornaamste) onderdelen ervan beschouwd, waarbij de uitgangspunten voor de waardenstelling en de resultaten van het onderzoek zijn verwerkt.

Contextuele waardenstelling

Algemeen historische waarden

Het onderzochte huis bezit algemeen gezien positieve monumentale waarden vanwege de plaatsing aan de Onnastraat een voormalige uitvalsroute vanuit Steenwijk naar het zuiden. De straat is één van de vier dragers in de structuur buiten de oorspronkelijke nederzetting die van de bisschop van Utrecht stadsrechten ontving om de grenzen van het Oversticht te beschermen.

Stedenbouwkundige waarden

Het onderzochte huis bezit stedenbouwkundig gezien positieve monumentale waarden vanwege de ligging aan de Onnastraat, een straat die aanvankelijk als drager in de rechthoekig aangelegde stedelijke structuur van Steenwijk waarvan het belang door de eeuwen afnam. Dit is zichtbaar in de afsluiting van de middeleeuwse stadspoort in de 17de-eeuwse omwalling en de beperkte grootte van de huizen die geplaatst waren op percelen met zijerven.

Architectuurhistorische waarden

Het onderzochte huis bezit architectuurhistorisch gezien hoge monumentale waarden vanwege de plaatsing en detaillering van de aanwezige vensters, deuropeningen en de winkelpui in de lijstgevel die verwijzen naar de meest belangrijke bouwfasen en tevens de structuur aangeven.

Bouwhistorische waarden

Het onderzochte huis bezit bouwhistorisch gezien positieve monumentale waarden vanwege aanwezige restanten van oudere bebouwing, constructies en bouwsporen die de ontwikkeling afleesbaar maken en zelfs iets laten zien van oudere bebouwing op deze plaats.

Waarden vanuit het gebruik

Het onderzochte huis bezit vanuit het gebruik gezien positieve monumentale waarden, vanwege de afleesbaarheid van het gebruik als woon/winkelhuis vanaf de bouw tot aan nu.

Interne waardenstelling

Bij de interne waardenstelling wordt het object beschouwd op de samenstelling van de onderdelen. In de waardenstelling die volgt wordt het belang van een onderdeel voor de ontwikkeling van het geheel vanuit historisch oogpunt bepaald. Deze gaat uit van drie categorieën: hoge monumentwaarde, positieve monumentwaarde en indifferente monumentwaarde en zijn respectievelijk met de kleuren blauw, groen en geel aangegeven op

tekeningen. Deze waardenstelling wordt weergegeven op de ingekleurde 'waardenstellingsrepresentatietekeningen.

HOGE MONUMENTALE WAARDEN

Onderdelen die essentieel zijn voor het herkenbaar houden van het oorspronkelijke gebouwconcept hebben een hoge monumentale waarde. Een hoge monumentwaarde betekent dat:

- Behoud van deze elementen prioriteit heeft
- Aanpassingen alleen te verantwoorden zijn wanneer deze de bestaande monumentwaarden behouden of versterken

Hoge monumentale waarden zijn:

- Oorspronkelijk metselwerk van de gevels en kelderruimten met daarin de aanwezige openingen, afwerkingen en bouwsporen. Uitgezonderd hiervan zijn de gevels van het één bouwlaag hoge gedeelte en de binnen de gevel aanwezige voorzetwanden;
- Oorspronkelijke gewelfde beëindiging van één van de kelderruimten
- Oorspronkelijke balklagen met beschot van de vloeren van de bouwlagen en de zolder met de daarin aangebrachte wijzigingen en sporen;
- Oorspronkelijke in de openingen aangebrachte vensters, deuren en puien met de daarin aangebrachte wijzigingen.
- Plaats van de oorspronkelijke schoorsteenmantel en de fundering in de kelder;

POSITIEVE MONUMENTALE WAARDEN (GROEN)

Onderdelen die ondersteunend zijn aan het oorspronkelijke gebouwconcept hebben een positieve waarde. Een positieve monumentwaarde betekent dat:

- Behoud van het element het uitgangspunt is, maar dat aanpassingen onder voorwaarde dat deze passen in het gebouw mogelijk zijn.
- In de kelder ingebouwd plateau;
- Traditionele in de openingen aangebrachte vensters en deuren van het één bouwlaag hoge gedeelte met de daarin aangebrachte wijzigingen;
- De in de kelder aanwezige bouwfragmenten, zoals de haardplaat en het deurrooster.

Positieve monumentale waarden zijn:

- Oorspronkelijke gevels van het één bouwlaag hoge gedeelte met daarin de aanwezige openingen en afwerkingen;
- Traditionele dakpanbedekking op het schilddak;
- Oorspronkelijke balklaag met traditioneel beschot van de dakvloer met de daarin aangebrachte wijzigingen en sporen;

INDIFFERENTE MONUMENTALE WAARDEN (GEEL)

Onderdelen van het gebouw, die in authenticiteit en detail zijn aangetast of in afwijkende architectuur zijn vernieuwd hebben een indifferente monumentwaarde. Een indifferente monumentwaarde betekent dat:

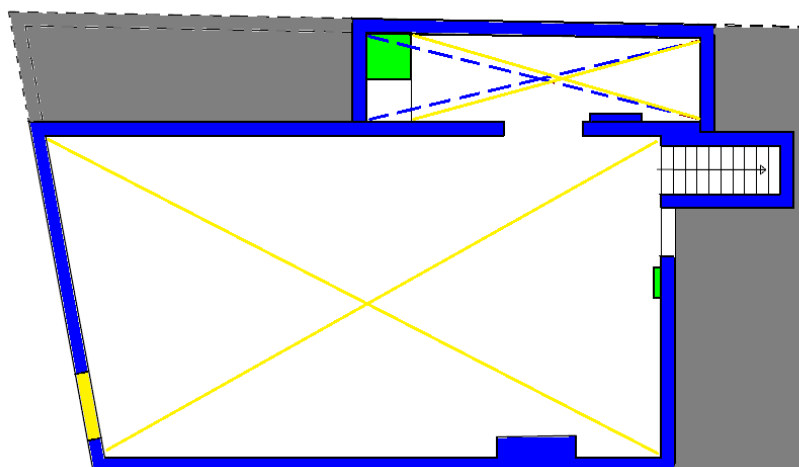
- Behoud van dit element is optioneel
- Behoud van de herkenbaarheid van het oorspronkelijke ensemble wenselijk is.

Indifferente monumentwaarden zijn:

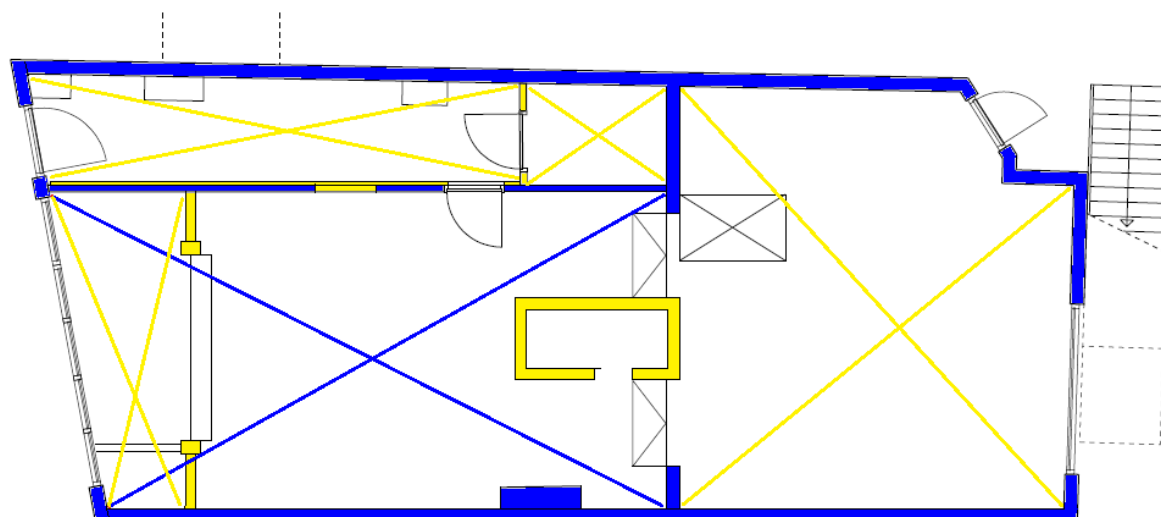
- Moderne binnen de gevel en de gang aanwezige voorzetwanden;
- Moderne kapconstructie met geïsoleerde dakelementen, waarin een dakvenster en een dakkapel zijn uitgespaard; de dakpanbedekking is hiervan uitgezonderd;
- Moderne dakkapel met platte afdekking;
- Moderne vloerafwerkingen, zoals cementdekvloeren, plavuizen en projectapijt;
- Moderne inrichting die behoort bij het ensemble van het voormalige Kermismuseum;

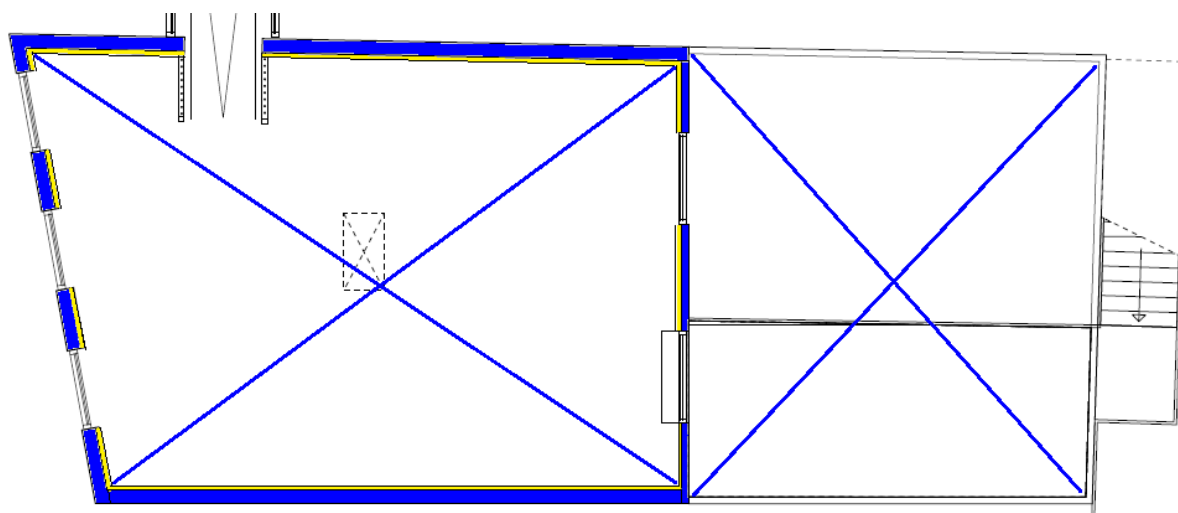
WAARDERINGSKAARTEN

Bron: Huls Architecten BV, werknummer 2881, blad OS 7.1 d.d. 27-07-2022

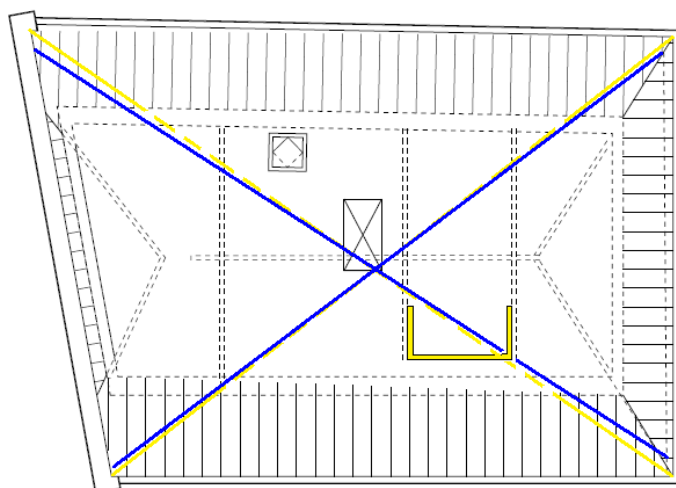
LEGENDA

- hoge monumentale waarden
- positieve monumentale waarden
- indifferente monumentale waarden
- niet toegankelijk
- monumentale waarden van de vloer, drie categorieën
- monumentale waarden van plafond, zolder of kap; drie categorieën

KELDER**EERSTE BOUWLAAG**

TWEEDE BOUWLAAG

ZOLDER

Aanbevelingen

De uitgevoerde opname geeft een redelijk beeld van de ontwikkeling van het in de late 19de eeuw herbouwde huis tot heden. Over voorgangers van dit huis kan veel minder worden gezegd, omdat de meeste sporen door de herbouw zijn uitgewist. Met de navolgende onderzoeken zouden de openstaande vragen beantwoord kunnen worden. Voor deze onderzoeken is het noodzakelijk de collectie wordt opgeslagen of tijdelijk elders wordt tentoongesteld:

- Aanvullend bouwhistorisch onderzoek in het pand nadat vloerafwerkingen, voorzetwanden en eventuele plafonds zijn verwijderd. Met de daarachter verscholen oppervlakken kunnen sporen in de kelders, bouwmuren en plafonds gedocumenteerd worden;
- Kleurenonderzoek in het interieur waarmee enerzijds de oorspronkelijke indeling van de bouwlagen kan worden bepaald en anderzijds de basis vormt voor een nieuw op te zetten kleurenschema voor de vertrekken op deze bouwlaag.

6 Bronnen

Boeken

Ben Kooij, Ben Olde Meierink, Chris Kolman, Jan ten Hove, Marieke Knuijt, Ronald Stenvert (1998), *Monumenten in Nederland. Overijssel*; Rijksdienst voor de Monumentenzorg, Zeist / Waanders Uitgevers, Zwolle

H.J. Versfelt en M. Verschoor (2005); *De atlas van Huguenin, Militair-topografische kaarten van Noord-Nederland 1819-1829*; Uitgeverij Heveskes Groningen

G. Berends (1999); *Historische houtconstructies in Nederland*; Stichting Historisch Boerderij Onderzoek Arnhem

E.L. van Olst (2002); *Landelijke Bouwkunst Overijssel*; Stichting Historisch Boerderij Onderzoek Arnhem

G.M. Laar, drs. H. Spreen, drs. J. Tiesnitsch, ing. J.D. van der Tuin (2009); *Steenwijk, vestingstad, Een terugblik voor de toekomst*; Historische Vereniging Steenwijk en Omstreken, Steenwijk

Jan Pluis; *De Nederlandse Tegel (2013), Decors en benamingen 1570-1930*; Primavera Pers Leiden

Websites

Geschiedenis van de Stellingwerven en Noordwest Overijssel (Steenwijkerland) [link](#)

Steenwijk in beeld [link](#), nr. 29

Facebookpagina HV Steenwijk en Omstreken

Beeldbank Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

Beeldbank Collectie Overijssel

Rijksdienst voor Kunsthistorische Documentatie (RKD)

Archieven

Tentoonstelling Museum Steenwijk, Markt 60-64, bezocht tijdens de opname op 15 juli 2021

Bouwvergunningenarchief gemeente Steenwijk

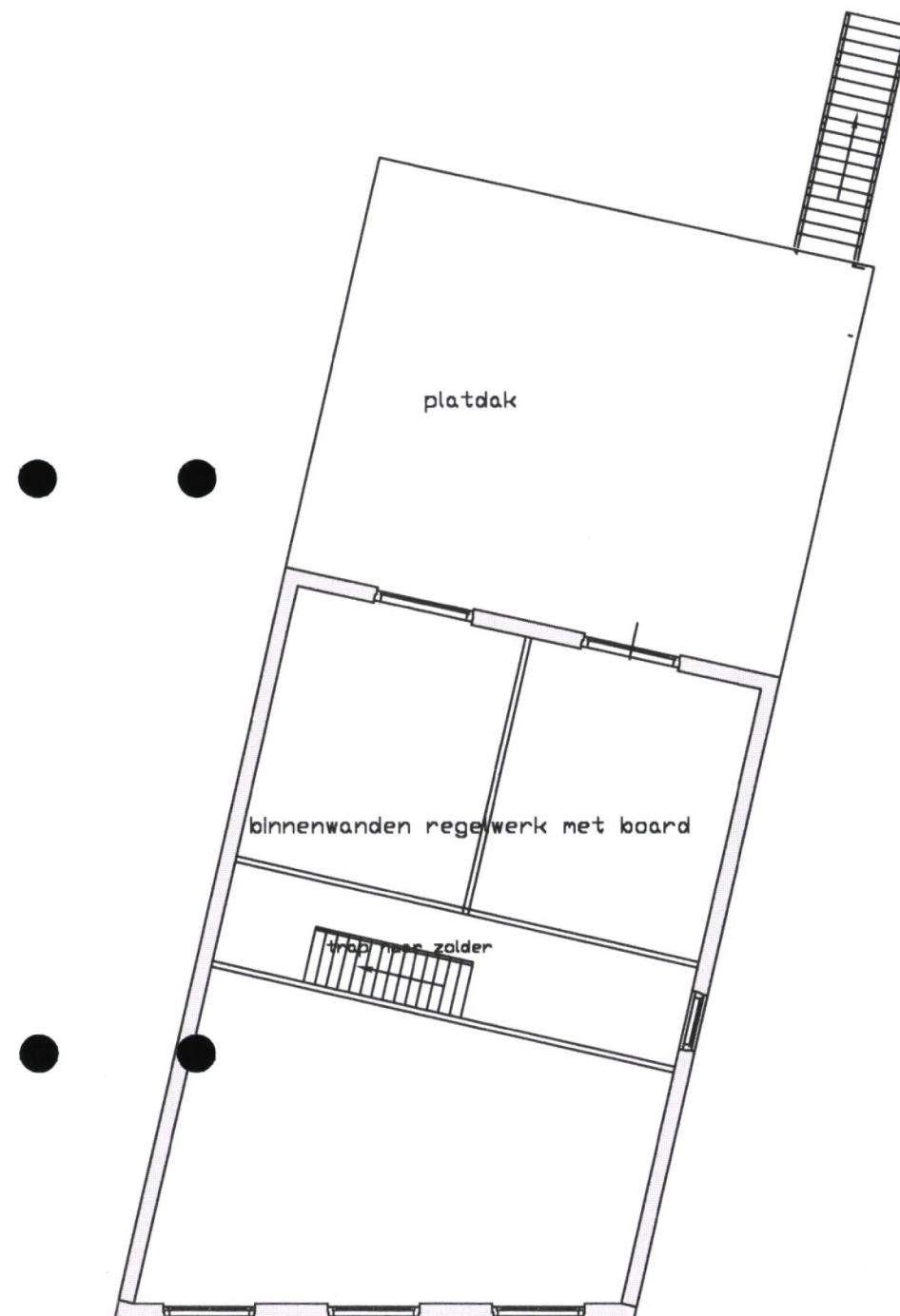
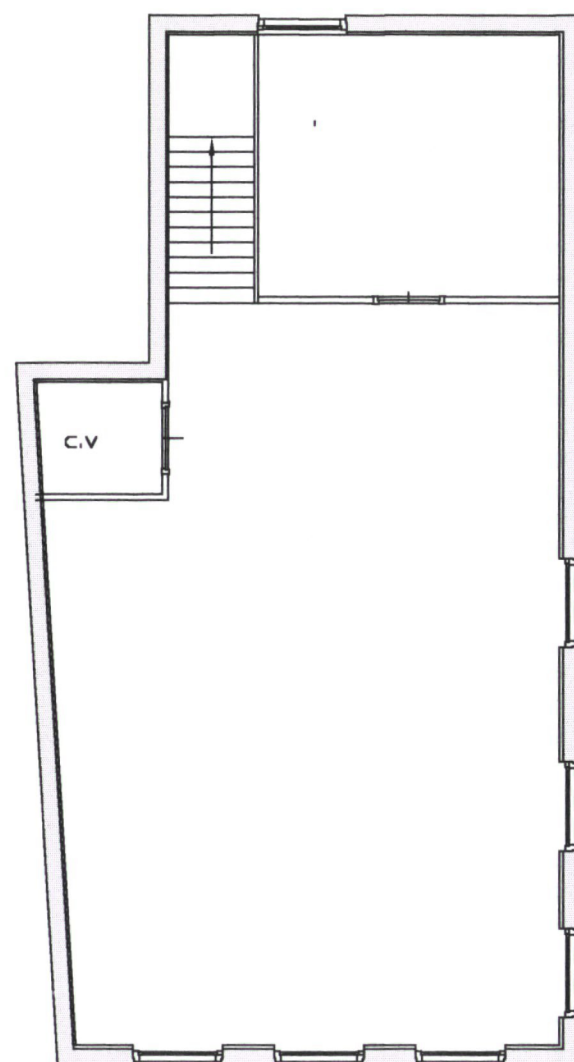
Kadaster Archiefviewer

BIJLAGEN

Bijlage 1: Bouwvergunningstekening 2001

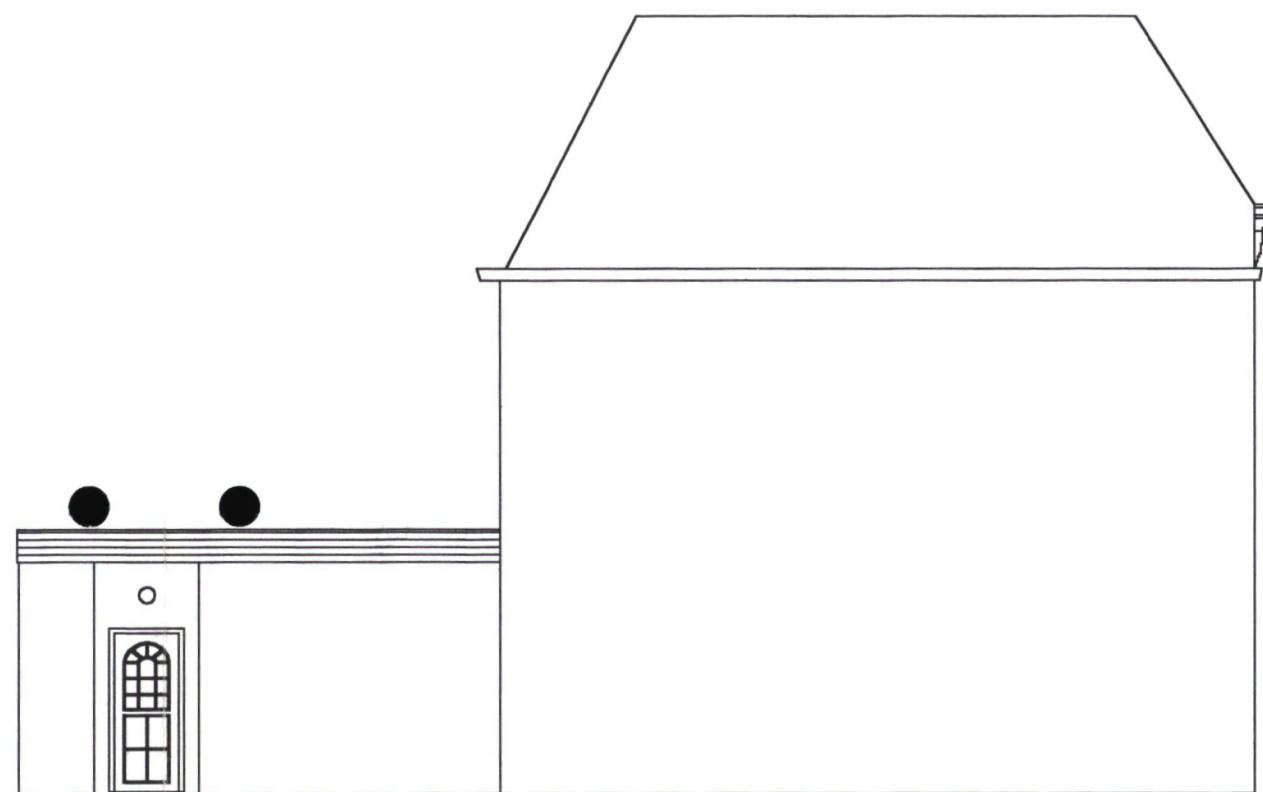
BIJLAGE 1: BOUWVERGUNNINGSTEKENING 2001

Archief B.W.T.

Project:	Verbouw en uitbreiding panden Onnastraat 3 en 7 te Steenwijk
Opdrachtgeefster:	Stichting Kermis- en Circusmuseum Onnastraat 3 8331 HL Steenwijk
Onderdeel:	plattegronden verdieping bestaande situatie
Schaal 1:100	datum: februari '01 gewijzigd: werk nr. 01--8 tekening nr. 04
Adviesbureau A. van den Berg Stationsstraat 27 8331 GJ Steenwijk tel: 0521-517333	

Archief B.W.T.

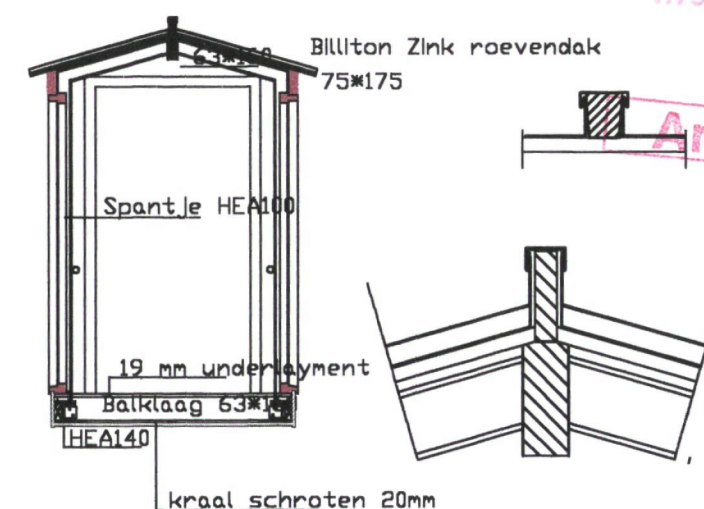
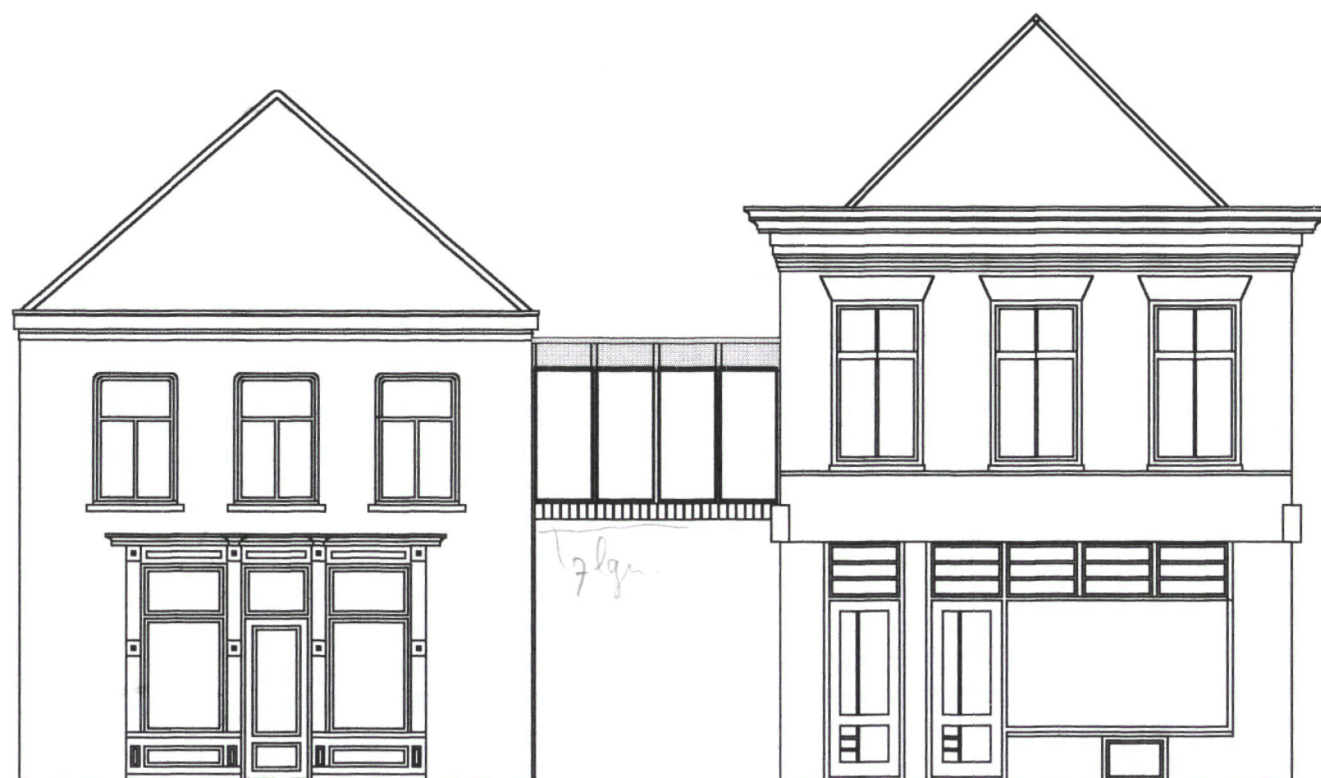
Behoort bij besluit van burgemeester
en wethouders van Steenwijk
d.d. 21/5/2001 nr.: 20010222

Project: Verbouw en uitbreiding panden Onnastraat 3 en 7 te Steenwijk
Opdrachtgever: Stichting Kermis- en Circusmuseum Onnastraat 3 8331 HL Steenwijk
Onderdeel: voorgevels- rechter- resp. linkerzijgevel panden Onnastraat 3,7 bestaand
Schaal 1:100 datum: februari '01 gewijzigd: werk nr. 01--8 tekening. nr. 01

Adviesbureau A. van den Berg Stationsstraat 27 8331 GJ Steenwijk tel: 0521-517333

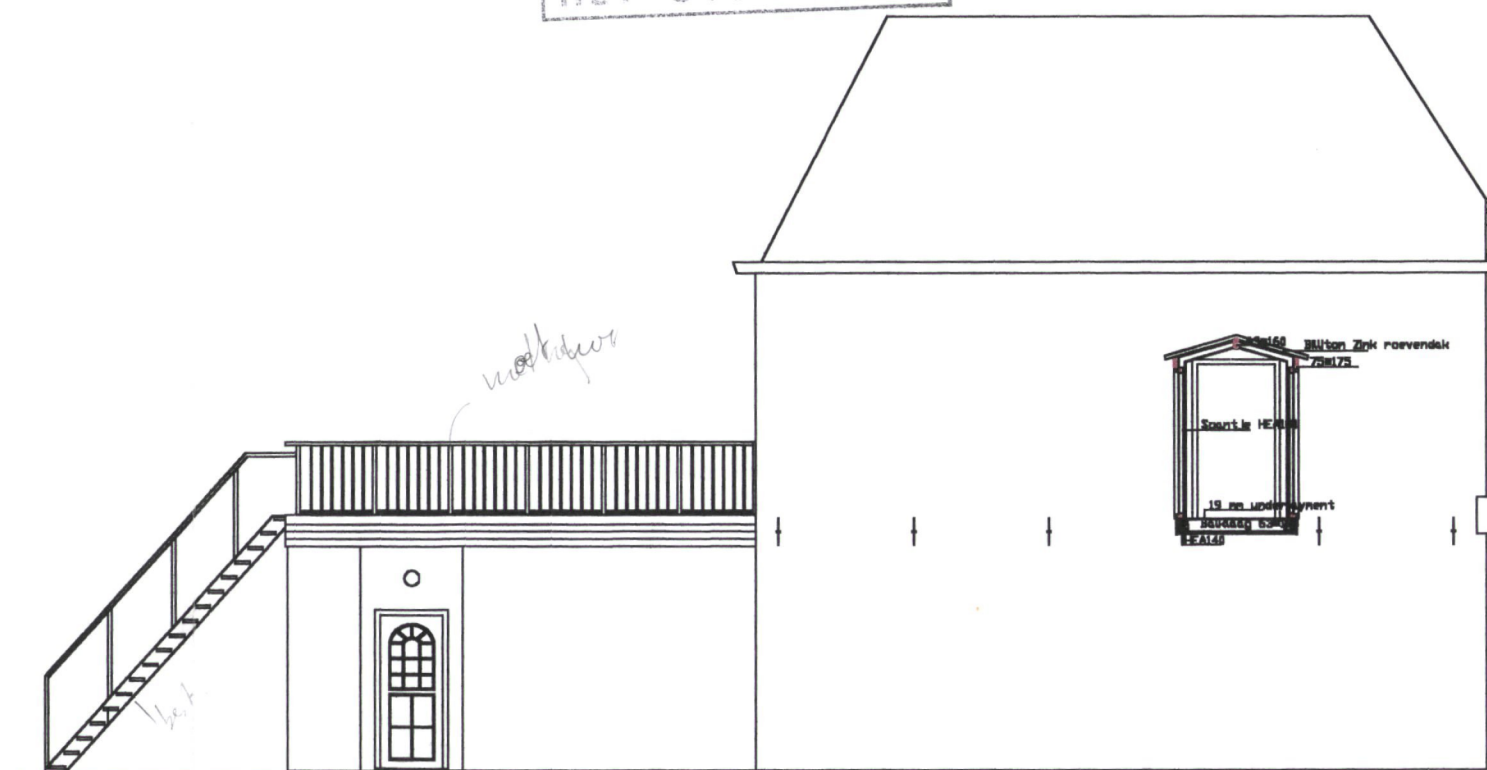
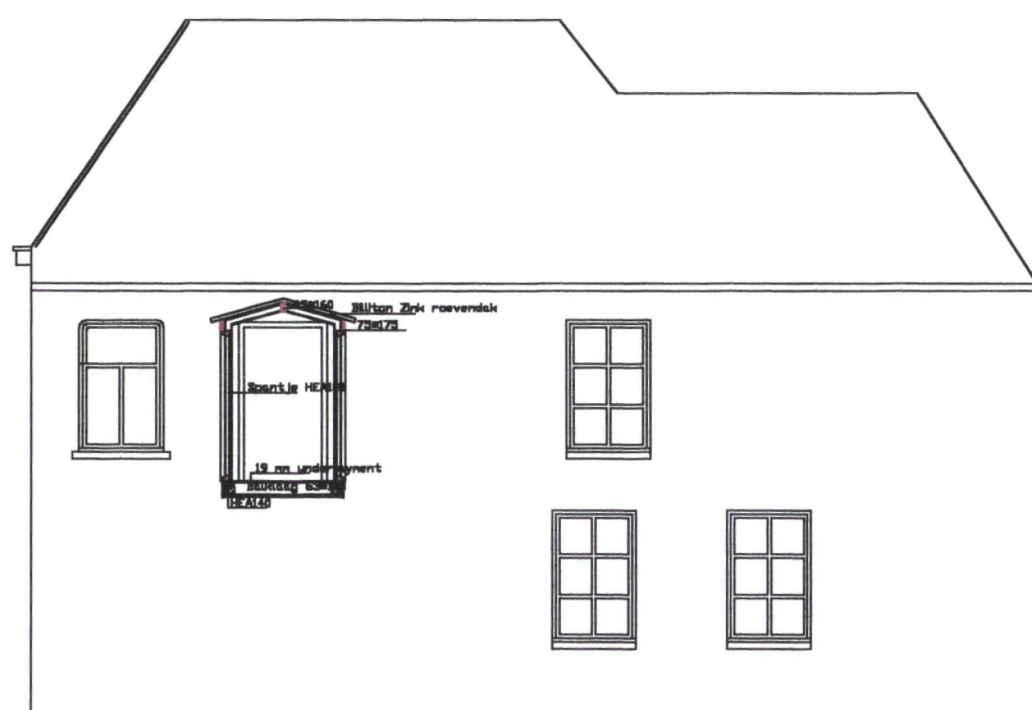
INGEKOMEN - 5 APR. 2001

Archief B.W.T.

Doorsnede verbindingsbrug
schaal 1:50, 1:10

GUNSTIG ADVIES
dd. 0.9. APR. 2001
HET OVERSTICHT

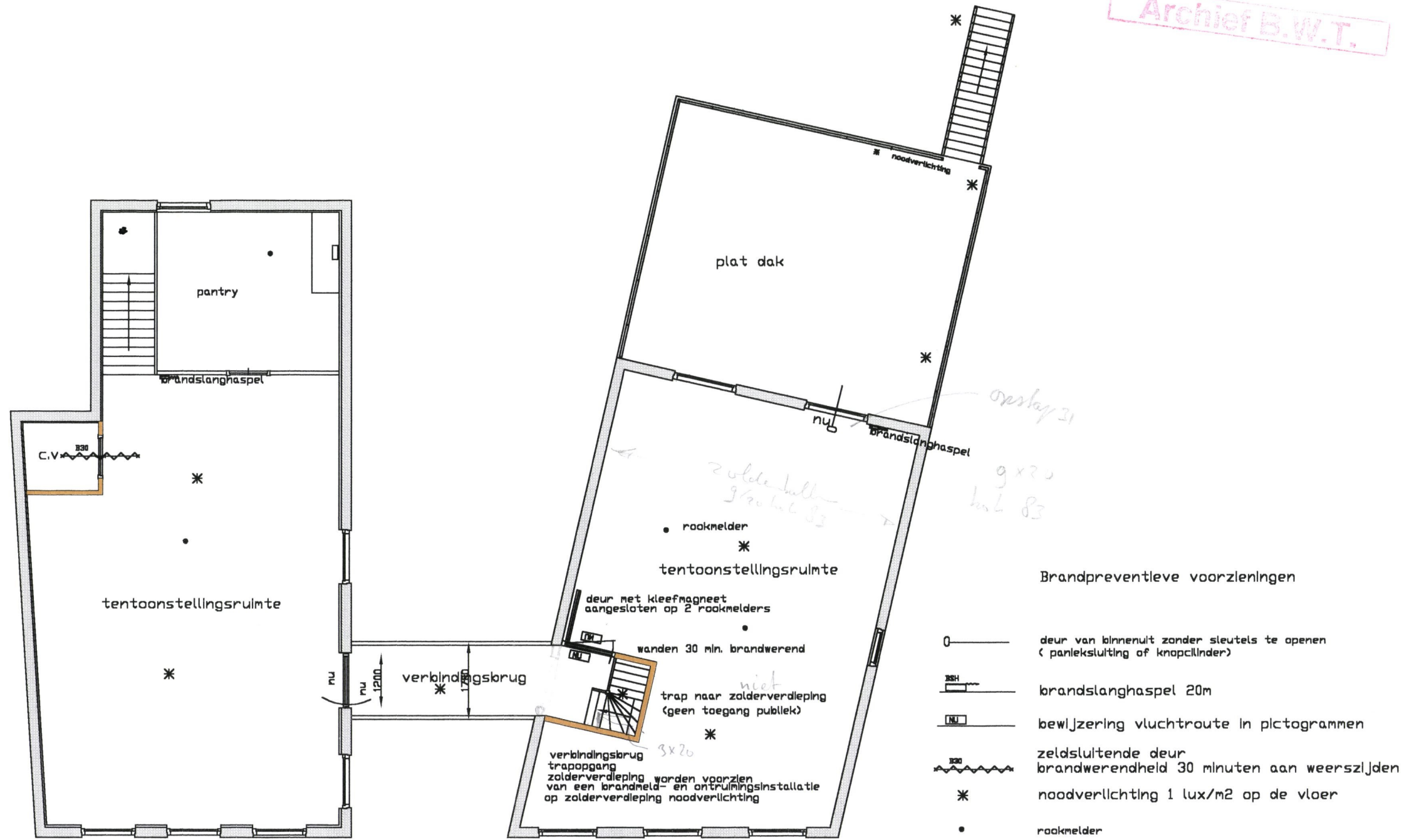
Beheert bij besluit van burgemeester
en wethouders van Steenwijk
d.d. 2/5/2001 nr.: 20010222

Project: Verbouw en uitbreiding panden Onnastraat 3 en 7 te Steenwijk
Opdrachtgever: Stichting Kermis- en Circusmuseum Onnastraat 3 8331 HL Steenwijk
Onderdeel: voorgevels - rechter- resp. linkerzijgevel panden Onnastraat 3, 7 gewijzigd
Schaal 1:100 datum: februari '01 gewijzigd: werk nr. 01--8 tekening nr. 02

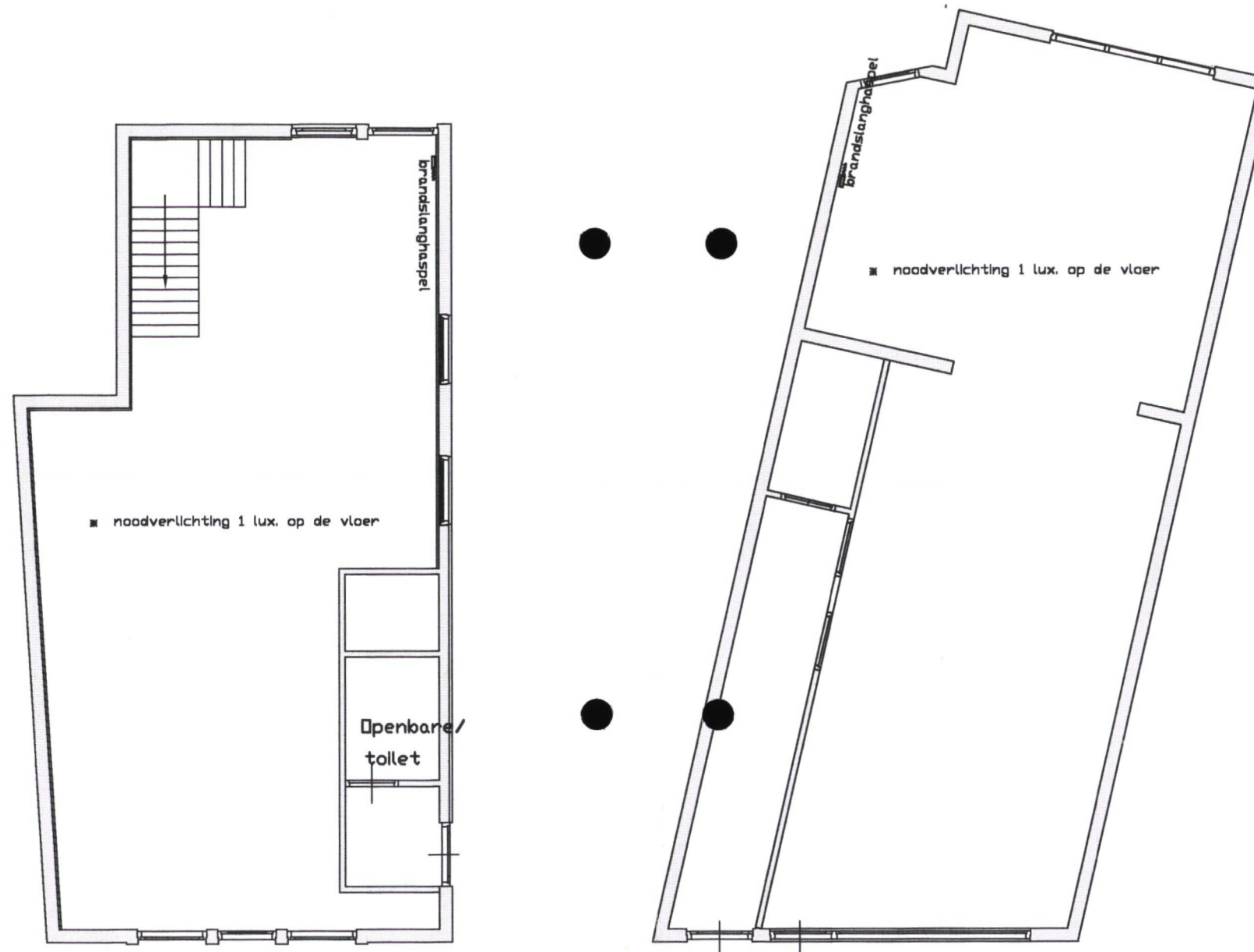
Adviesbureau A. van den Berg Stationsstraat 27 8331 GJ Steenwijk tel: 0521-517333

INGEKOMEN 01 MEI 2001

Archief B.W.T.

Project:	Verbouw en uitbreiding panden Onnastraat 3 en 7 te Steenwijk
Opdrachtgeefster:	Stichting Kermis- en Circusmuseum Onnastraat 3 8331 HL Steenwijk
Onderdeel:	plattegronden <u>verdieping</u> <u>gewijzigd</u>
Schaal 1:100	datum: februari '01 gewijzigd: werk nr. 01--8 tekening nr. 05
Adviesbureau A. van den Berg Stationsstraat 27 8331 GJ Steenwijk tel: 0521-517333	

Project:	Verbouw en uitbreiding panden Onnastraat 3 en 7 te Steenwijk
Opdrachtgever:	Stichting Kermis- en Circusmuseum Onnastraat 3 8331 HL Steenwijk
Onderdeel:	plattegronden beganegrond bestaand
Schaal 1:100	datum: februari '01 gewijzigd: werk nr. 01--8 tekening nr. 03
Adviesbureau A. van den Berg Stationsstraat 27 8331 GJ Steenwijk tel: 0521-517333	